

ΚΣ: Κλειστή Συνεδρία
ΑΣ: Ανοιχτή Συνεδρία
ΣΤ: Στρογγυλή Τράπεζα
ΜΑ: Μεμονωμένες Ανακοινώσεις

1. Ανοιχτά ερωτήματα για την Ηθική και Δεοντολογία της έρευνας [ΚΣ]

Βαρελάκη, Φ., Παπαχριστοφόρου, Μ., Ρήνα, Γ., Τσιμουρής, Γ.
Συζητητής: Πλάντζος Δ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Εκκινώντας από την Κοινωνική Ανθρωπολογία, η θεματική συνεδρία ενδιαφέρεται συνολικότερα για την ηθική και δεοντολογία της έρευνας στις Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες, όπως αυτές συγκροτούνται μέσα από τις καθημερινές πρακτικές της έρευνας, της τεκμηρίωσης και της δημόσιας παρουσίας της επιστήμης, αναδεικνύοντας τρόπους, απουσίες και σιωπές που χαρακτηρίζουν τη διδασκαλία και την ερευνητική πρακτική, όσο και τον δημόσιο λόγο. Παρά τη σημασία που έχουν αυτά για τη σχέση με τα υποκείμενα της έρευνας, τη διαχείριση της γνώσης και τη δημόσια παρουσία της επιστήμης, η ηθική της έρευνας συχνά έγκειται σε αυτοσχεδιασμούς, παραμένοντας αποσπασματική, άτυπη ή αυτονόητη, χωρίς να υπακούει σε συστηματική επεξεργασία ή να εντάσσεται σε κοινό πλαίσιο αναφοράς — γεγονός που επηρεάζει όχι μόνο την ερευνητική πράξη αλλά και τον τρόπο με τον οποίο οι επιστημονικές κοινότητες παρεμβαίνουν στον δημόσιο χώρο, μέσα από τη διαχείριση της γνώσης, της μνήμης και των κοινωνικών σχέσεων που συγκροτούνται μέσα από την έρευνα. Η συνεδρία εντάσσεται σ' ένα πλαίσιο ευρύτερου προβληματισμού σχετικά με τους τρόπους που οι ερευνητές/τριες αντιλαμβάνονται και διαχειρίζονται ηθικά ζητήματα στο πεδίο, στο αρχείο και στον δημόσιο λόγο, συχνά χωρίς σαφή εργαλεία, θεσμική καθοδήγηση ή κοινή γλώσσα. Μέσα από σύντομες εισηγήσεις θα επιχειρήσουμε να δώσουμε έμφαση στον διάλογο και στις αντιθέσεις των υποκειμενικών προσλήψεων, αφήνοντας χώρο στη συζήτηση με το ακροατήριο της συνεδρίας.

Ταυτόχρονα, ως ομάδα δουλειάς [Τμήμα Ηθικής & Δεοντολογίας] στο πλαίσιο του ΣΚΑΕ, φιλοδοξούμε να συμβάλουμε στη συλλογική χαρτογράφηση ενός πεδίου που μπορεί να παραμένει ασαφές, συγκεχυμένο, ενίοτε άρρητο ή αποσιωπημένο. Πώς μαθαίνεται η ηθική της έρευνας; Πώς μεταγγίζεται; Πώς αμφισβητείται τελικά; Μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο κοινής επεξεργασίας και αναστοχασμού; Και όλα αυτά, όχι μόνο εντός των επιμέρους επιστημονικών κλάδων, αλλά και σε σχέση με τη σχετική θέση των επιστημονικών κοινοτήτων μέσα σε ένα ευρύτερο πεδίο κοινωνικών, θεσμικών και πολιτικών μετασχηματισμών;

2. Αρχαιολογία, Ανθρωπολογία και Σύγχρονη Τέχνη σε Διάλογο [ΚΣ]

Κόπακα, Κ., Νικολακάκης, Γ., Θέου, Ευ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η Αρχαιολογία και η Ανθρωπολογία συγκροτήθηκαν μέσα από παράλληλες διαδρομές στις ιδιαίτερες ιστορικές και επιστημολογικές συνθήκες που διαμόρφωσε η νεωτερικότητα. Η πιο πρόσφατη και συνειδητή όσμωσή τους τις προσανατολίζει σταθερά, από τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αι., σε σφαιρικές διεπιστημονικές θεωρήσεις που προσβλέπουν σε μια συνολική κατανόηση των διαχρονικών ανθρώπινων βιωμάτων στον κόσμο: όσων πλαisiώσαν

και πλαισιώνουν, δηλαδή, τους εκάστοτε υλικούς μάρτυρες και, ως ένα βαθμό, και τις συμβολικές τους συνδηλώσεις. Στον ολοένα και πιο δυναμικό τους διάλογο, η Ανθρωπολογία ανέδειξε πλευρές της ίδιας της αρχαιολογικής πρακτικής και, προπαντός, «εμψύχωσε» μέσα από πολυεπίπεδες διαπολιτισμικές αναλογίες τις ανθρωποκεντρικές σημερινές αρχαιολογικές προσλήψεις. Ενθάρρυνε επιπλέον, στο πλαίσιο των προτάσεων της αυτών, την υιοθέτηση μεθοδολογικών εργαλείων της Σύγχρονης Τέχνης. Με στόχο, μεταξύ άλλων, μια πιο εμπειρική, ενσώματη προσέγγιση του υλικού και του άυλου παρελθόντος, και τη συμμετοχή του ευρύτερου, μη επιστημονικού κοινού στις εναλλακτικές μας προσπάθειες ανασύστασης όψεων της περασμένης ζωής.

Στη Συνεδρία περιλαμβάνονται παραδείγματα που αξιοποιούν διαφορετικές εκφάνσεις της εν λόγω σύμπραξης και προκύπτουν από συλλογικά ερευνητικά προγράμματα και μεμονωμένους ερευνητές και καλλιτέχνες στην Ελλάδα. Επισημαίνονται, συγχρόνως, οι δυνατότητες και προοπτικές της στις ταχύτατα μεταβαλλόμενες σημερινές επιστημονικές και κοινωνικές συγκυρίες. Στις ακαδημαϊκές μας αφετηρίες συγκαταλέγονται η σχετικά πρώιμη αρχαιολογική-ανθρωπολογική-καλλιτεχνική συνεργασία μας στη Γαύδο τη δεκαετία του 1990 και τις αρχές του 2000· και η προσκεκλημένη συμμετοχή μας το 2015 στην καινοτόμο δράση «Διάλογοι Ανθρωπολογίας, Αρχαιολογίας και Σύγχρονης Τέχνης» στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, επιστημ. υπεύθυνη Ελεάννα Γιαλούρη).

3. Η αρχαιολογία ως κοινό αγαθό. Διαμορφώνοντας το παρόν και το μέλλον της αρχαίας Κρήτης [ΚΣ]

Παναγιωτόπουλος, Δ., Γιαννίρη, Κ., Ξημέρη, Σ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες βιώνουμε την δυναμική μεταμόρφωση της αρχαιολογίας από μια επιστήμη αποκλειστικά προσανατολισμένη στη μελέτη της αρχαιότητας σε μια επιστήμη της ζωντανής πολιτιστικής κληρονομιάς — μια εξέλιξη που διευρύνει ριζικά το πεδίο ενδιαφερόντων και δράσης του κλάδου μας. Στο πλαίσιο αυτό, το παρόν και το μέλλον αναδεικνύονται εξίσου σημαντικά με το παρελθόν, καθώς η αρχαιολογία καλείται πλέον να απαντά όχι μόνο σε ερωτήματα για το τι συνέβη, αλλά και για το τι σημαίνει αυτό σήμερα και πώς μπορεί να διαμορφώσει το αύριο.

Για τη σύγχρονη ζωή των αρχαιολογικών καταλοίπων, η εγγενής ιστορική τους σημασία λοιπόν δεν επαρκεί. Αντικείμενα, μνημεία και χώροι δεν αρκεί να μελετώνται σε ένα αποστειρωμένο επιστημονικό πλαίσιο· πρέπει να «νοσηματοδοτούνται» ενεργητικά μέσα από δημιουργικές, διεπιστημονικές και διαδραστικές πρωτοβουλίες, στις οποίες τόσο οι ειδικοί όσο και το ευρύ κοινό — και ιδιαίτερα οι τοπικές κοινότητες — συμμετέχουν ως ενεργοί φορείς και συνδιαμορφωτές της γνώσης. Μια βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία ενός τέτοιου ευνοϊκού κλίματος είναι η ανάπτυξη κοινής γλώσσας επικοινωνίας και η διασφάλιση της ενεργούς συμμετοχικότητας. Οι αρχαιολόγοι οφείλουν να μεταδίδουν με κατανοητό και προσιτό τρόπο τα επιστημονικά τους συμπεράσματα, προσφέροντας έτσι όχι μόνο φυσική αλλά και πνευματική και συναισθηματική πρόσβαση στην πολιτιστική κληρονομιά. Ταυτόχρονα, οφείλουν να αναγνωρίσουν και να αξιοποιήσουν την αυτόχθονη και τοπική γνώση ως ανεκτίμητο αποθετήριο εμπειρίας, μνήμης και νοήματος — ένα αποθετήριο που μπορεί να εμπλουτίσει, να ανανεώσει και να αναζωογονήσει την επιστημονική έρευνα.

Ιδιαίτερα για νησιωτικές περιοχές όπως η Κρήτη, όπου η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της τοπικής ταυτότητας και του τουριστικού τοπίου, τα ζητήματα διαχείρισης, ερμηνείας και κοινωνικής ενσωμάτωσης της κληρονομιάς αποκτούν ιδιαίτερη

βαρύτητα και επείγοντα χαρακτήρα. Οι ανακοινώσεις της παρούσας θεματικής ενότητας εστιάζουν σε ποικίλες αρχαιολογικές πρωτοβουλίες οι οποίες, υπερβαίνοντας τα στενά όρια της αρχαιολογικής περιφραξης, επιδιώκουν να συνυφάνουν το παρελθόν της Κρήτης με το παρόν και το μέλλον της. Οι προσπάθειες αυτές αντιπαραβάλλουν θεωρητικές με εμπειρικές προσεγγίσεις και αντλούν από διαφορετικά πεδία — από την δημόσια αρχαιολογία και την περιβαλλοντική και διαχρονική ερμηνεία έως τις νέες μορφές μουσειολογικής πρακτικής. Συνολικά, διερευνούν πώς η αρχαιολογία μπορεί να μεταμορφωθεί από ένα κτήμα των ειδικών σε ένα πραγματικά κοινό αγαθό.

4. Υλικότητες της μετανάστευσης: Ίχνη, κατάλοιπα, αρχεία. [ΚΣ]

Χαμηλάκης, Γ., Ροζάκου, Κ., Προμπονάς, Π.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η προτεινόμενη συνεδρία συνθέτει μια συζήτηση για τη μετανάστευση μέσα από το πρίσμα της υλικότητας, εστιάζοντας στις ετερογενείς μορφές μέσω των οποίων η κινητικότητα, η συνοριοποίηση και το άσυλο οργανώνονται κοινωνικά και πολιτικά. Σε έναν διεπιστημονικό χώρο ανάμεσα στην ανθρωπολογία, την αρχαιολογία και τις σπουδές μετανάστευσης θα συζητήσουμε για έγγραφα, τεκμήρια, υλικά κατάλοιπα και ίχνη ως ενεργά στοιχεία στη συγκρότηση μεταναστευτικών υποκειμενοτήτων, των συνοριακών καθεστώτων και της ανθρωπιστικής διακυβέρνησης. Με άλλα λόγια θα συζητήσουμε πως μέσα από την υλικότητα η κινητικότητα κυβερνάται, καταγράφεται, αμφισβητείται και μνημονεύεται.

5. «“Making Europe Great Again”»: επιτελώντας την ευρωπαϊκή ηγεμονία πάνω σε ανεπιθύμητα σώματα» [ΚΣ]

Βλάχου, Σ. Ευσταθίου, Γ., Κόρος, Δ. , Mustafa, Ah.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η παρούσα συνεδρία εξετάζει το συνεχές των θανατοπολιτικών πρακτικών που συγκροτούν το ευρωπαϊκό καθεστώς συνοριοποίησης, εστιάζοντας ιδιαίτερα στην περίπτωση της Ελλάδας ως κομβικού χώρου εφαρμογής τους. Το λεγόμενο «δόγμα της αποτροπής» αρθρώνεται σε πολλαπλά, διασυνδεδεμένα επίπεδα διακυβέρνησης της κινητικότητας, τα οποία συγκροτούν ένα συνεκτικό πλέγμα ελέγχου, βίας και αποκλεισμού.

Υποστηρίζουμε ότι οι σύγχρονες θανατοπολιτικές δεν περιορίζονται στη γραμμή των εθνικών συνόρων, αλλά εκτείνονται σε ένα πολυεπίπεδο σύστημα πρακτικών. Αυτό περιλαμβάνει την εξωτερικοποίηση των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω «χωρών-αποθετηρίων», τη δημιουργία και χρηματοδότηση κέντρων κράτησης και επιστροφής (Return Hubs), καθώς και τη συνεργασία με κρατικούς και παρακρατικούς μηχανισμούς σε λεγόμενες «ασφαλείς τρίτες χώρες». Στα ίδια αυτά πλαίσια εντάσσονται και μορφές βίας που εκδηλώνονται κατά τις μεταναστευτικές διαδρομές, όπως και οι πρακτικές αποτροπής στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα, οι οποίες καταλήγουν επανειλημμένα σε ανθρώπινες εκατόμβες, με συνολικές απώλειες χιλιάδων ζώων.

Στο εσωτερικό της ελληνικής επικράτειας, οι πολιτικές αυτές μετασηματίζονται σε καθεστώτα παρατεταμένης οριακότητας, όπου η διαβίωση σε προσφυγικά στρατόπεδα, η κοινωνική απομόνωση, η επισφάλεια και η αδήλωτη εργασία συνθέτουν ίσως το πιο «προνομιακό» πεδίο της νεοφιλελεύθερης εκμετάλλευσης. Επιπρόσθετα, η διείσδυση τεχνολογικών μορφών ελέγχου και επιτήρησης των «πλεοναζόντων» πληθυσμών που συγκεντρώνονται εκεί, επιδεινώνουν την ψυχική υγεία όλων και απειλούν ιδιαίτερα την ευεξία των παιδιών.

Παράλληλα, η συνεδρία εστιάζει στις μορφές συλλογικής οργάνωσης και αντίστασης που ομάδες μεταναστών και δίκτυα αλληλέγγυων αναπτύσσουν σ' αυτό το δυστοπικό πλαίσιο. Μέσα από ενδεικτικές μελέτες περίπτωσης σε προσφυγικά στρατόπεδα της ενδοχώρας ερευνώνται οι όροι συγκρότησης αυτών των αγώνων, οι υλικοί και πολιτικοί περιορισμοί τους, καθώς και οι δυνατότητές τους να διαρρήξουν και να υπονομεύσουν έμπρακτα τις κυρίαρχες θανατοπολιτικές πρακτικές στο πεδίο του κοινωνικού ανταγωνισμού.

6. Διεθνείς εκδοχές αποκατάστασης θυμάτων πολιτικής βίας.Επιζώντες έγκλειστοι, ανώνυμοι και επώνυμοι νεκροί του Επταπυργίου/Γεντί Κουλέ «συζητούν» με το ταραχώδες παρόν. [ΑΣ]

Παπανδρέου, Ζ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η παρουσίαση προφορικών μαρτυριών από φυλακισμένους στα χρόνια του Εμφυλίου λειτουργεί αφενός ως έναυσμα για τη σημασία της ανάδειξης της φυλακής του Γεντί Κουλέ –διάδοχη κατάσταση του ρωμαϊκού, βυζαντινού και οθωμανικού φρουρίου του Επταπυργίου– επίσης, ως μνημείου, και αφετέρου ως συνθήκης διαλόγου με ανώνυμους και επώνυμους νεκρούς της περιβόητης φυλακής.

Το εύρημα των ομαδικών τάφων στον Δήμο Συκεών επιβεβαίωσε ηχηρά ότι πτυχές του πρόσφατου παρελθόντος δεν εντάσσονται στο επίσημο αφηγηματικό και ερμηνευτικό πλαίσιο του Επταπυργίου, καθώς γίνονται αντιληπτές ως «μη αρχαιολογίες». Η έως πρόσφατα απωθημένη και πλέον αναδυόμενη μνήμη των εκτελέσεων στο Επταπύργιο θεσμικά αντιμετωπίζεται ως «επικίνδυνη» μνήμη. Πώς θα διαχειριστεί η Πολιτεία και η ελληνική κοινωνία τα πρόσφατα ευρήματα πίσω από το Επταπύργιο; Το διακύβευμα είναι η διεργασία ιστορικών τραυμάτων –και όχι ο επανατραυματισμός της κοινωνίας εξαιτίας θεσμικών χειρισμών αποποίησης ευθυνών– και η ανάληψη πρωτοβουλιών σχετικά με την τύχη των ομαδικών τάφων.

Ο στόχος της ανακοίνωσης είναι διττός. Αφενός η παρουσίαση, μέσω προφορικών μαρτυριών στην ΟΠΙ Επταπυργίου από εγκλείστους στο Γεντί Κουλέ στα χρόνια του Εμφυλίου, του βιώματος των εκτελέσεων και αφετέρου η εξέταση –σε διεθνές επίπεδο– των πρακτικών οι οποίες ακολουθούνται όταν οι κοινωνίες αποφασίζουν να ασχοληθούν με το «σκοτεινό» παρελθόν τους και να απονεύμουν και συμβολικά δικαιοσύνη.

7. Πολιτιστική Διαχείριση στην Ελλάδα: Ζητήματα και Προοπτικές [ΚΣ]

Μάρκογλου, Κ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το πεδίο της πολιτιστικής διαχείρισης είναι ένα νέο στην Ελλάδα, διεπιστημονικό πεδίο που συνδυάζει το υπόβαθρο των ανθρωπιστικών σπουδών με τις κοινωνικές επιστήμες σε θεωρητικό, μεθοδολογικό και επίπεδο εφαρμογής. Δεδομένου ότι το πεδίο αναδύθηκε μέσα από τα αιτήματα του εκδημοκρατισμού του πολιτισμού στο μεταπολεμικό κοινωνικό κράτος και τα κινήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που οδήγησαν στην καθιέρωση του δικαιώματος στον πολιτισμό ως ανθρώπινου δικαιώματος παγκοσμίως, το πεδίο θα μπορούσε να συμβάλλει εξαιρετικά στην οικοδόμηση ενός νέου ρόλου για τον πολιτισμό στην ελληνική κοινωνία. Ωστόσο, ο ρόλος που έχει παίξει η πολιτιστική διαχείριση ως επιστημονικό πεδίο και πεδίο εφαρμογής μέχρι σήμερα στην Ελλάδα για διάφορους λόγους είναι περιορισμένος σε διοικητικές εφαρμογές γραμματειακής υποστήριξης και προώθησης πολιτιστικών έργων.

Το 2022 η ΕΣΔΙΑΠΟΚ πραγματοποίησε μία έρευνα μέσω ερωτηματολογίου σε επαγγελματίες, ακαδημαϊκούς και αποφοίτους πολιτιστικής διαχείρισης (cultural/ heritage/ arts management) με στόχο να αξιολογήσει κατ' αρχήν την κατάσταση του πεδίου. Μέσα από 28 ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου προσπαθήσαμε να κατανοήσουμε πως καταρτίζονται, πως δραστηριοποιούνται επαγγελματικά, πως ορίζουν το πεδίο και τι ζητήματα αντιμετωπίζουν στην κατάρτιση και την απασχόληση οι άνθρωποι της πολιτιστικής διαχείρισης. Συλλέχθηκαν 302 απαντήσεις. Θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα της έρευνας αναφορικά με την υπάρχουσα κατάσταση του πεδίου και σε αντιδιαστολή με τις προοπτικές του.

8. Χορεύοντας στο Όριο: Πολιτικές του χορού στην Ελλάδα και τη Διασπορά, «Χρηστικό Παρελθόν», Επιτέλεση και ταυτότητα [ΚΣ]

Κουτσούγερα, Ν., Παπακώστας Χρ., Τόλη, Α., Βασιλάκη, Κ., Μαυρίδη, Β.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το προτεινόμενο πάνελ εξετάζει τον χορό ως μια δυναμική πολιτική πρακτική που υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα, λειτουργώντας ως πεδίο συγκρότησης, επιτέλεσης και αναπαράστασης ταυτοτήτων. Μέσα από τέσσερις αλληλένδετες εισηγήσεις, διερευνώνται οι αποσιωπήσεις, οι μετακομιδές και οι οριοθετήσεις στις διαδρομές του χορού στην Ελλάδα, στην Αφρική και σε δύο διαφορετικές περιπτώσεις διασποράς: την «κλασική» διασπορά των ΗΠΑ και τη σύγχρονη, επισφαλή διασπορά του Κατάρ. Κεντρικός άξονας είναι η έννοια του «χρηστικού παρελθόντος» (usable past) και πώς αυτό μετασχηματίζεται, αποπλαισιοποιείται και αναπλαισιώνεται ανάλογα με το κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον. Το πάνελ επιδιώκει να αναδείξει πώς το σώμα που χορεύει γίνεται φορέας μνήμης, εργαλείο «soft power» και μέσο διαπραγμάτευσης της ετερότητας σε περιβάλλοντα παγκοσμιοποίησης, αναδεικνύοντας την πολιτική διάσταση της επιστημονικής και εθνογραφικής έρευνας.

9. Έμφυλες ταυτότητες, απουσίες και αποσιωπησίες στους μουσειακούς χώρους. Υλικές και άυλες διαδρομές της ετερότητας. [ΚΣ]

Σακαλή, Ο., Γαβριλάκη, Ειρ., Πασχαλίδης, Κ., Ανδριανοπούλου, Π., Χατζημάρκου, Π.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η συνεδρία εξετάζει τις αφηγηματικές και εκθεσιακές στρατηγικές και πρακτικές, μέσα από τις οποίες το μουσείο συμβάλλει στην κανονικοποίηση των κυρίαρχων ταυτοτήτων και συγκεκριμένων τρόπων κατανόησης του παρελθόντος, αναδεικνύοντας ότι το μουσείο δεν αποτελεί έναν ουδέτερο χώρο αναπαράστασης, αλλά έναν ιδεολογικό μηχανισμό που επιτελεί συγκεκριμένους λόγους και αφηγήσεις. Οι μουσειακές πρακτικές στο πλαίσιο αυτό αναδεικνύονται ως δυναμικά πολιτικές, καθώς μέσα από τις επιτελέσεις τους δεν αντανακλούν απλώς σχέσεις εξουσίας, αλλά τις συγκροτούν ενεργά. Οι επιλογές και τα αφηγήματα κάθε μουσειακού οργανισμού λειτουργούν ως κανονιστικά πλαίσια που ορίζουν τι καθίσταται ορατό, ερμηνεύσιμο και νομιμοποιημένο, αποκαλύπτοντας ότι το μουσείο αποτελεί πεδίο όπου η εξουσία δεν απεικονίζεται απλώς, αλλά συγκροτείται και εδραιώνεται. Υπό αυτή την οπτική, και εστιάζοντας στο ελληνικό μουσειακό τοπίο, η εμμονή στο αντικείμενο/έκθεμα δεν είναι απλώς μια μουσειολογική επιλογή, αλλά μια επιτελεστική πρακτική που συγκροτεί νοήματα, υποκείμενα και ιεραρχίες.

Στη συνεδρία θα έχουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε θέματα που παραμένουν σχεδόν αδιερεύνητα ακόμη στα ελληνικά (αρχαιολογικά και ιστορικά κυρίως) μουσεία, όπως οι τρόποι που προσεγγίζονται τα ζητήματα των έμφυλων ταυτοτήτων στην μουσειολογική θεωρία και τη μουσειογραφική πρακτική, οι τρόποι (μη) αναπαράστασης των φύλων, των διαφορετικών σωμάτων και της σεξουαλικότητας στις επίσημες μουσειακές αφηγήσεις.

Θα επιχειρηθεί να καταδειχθεί ο βαθμός επιρροής (ή μη) αυτών των εργαλείων στην ερμηνεία και νοηματοδότηση του παρελθόντος, ειδικότερα στο πεδίο της μουσειογραφικής αναπαράστασης των έμφυλων υποκειμένων, δηλ. στους τρόπους με τους οποίους αυτά παρουσιάζονται ή αποσιωπώνται στις διάφορες εκδοχές του μουσειακού Λόγου (και κυρίως στις εκθεσιακές αντιλήψεις και πρακτικές με ό,τι τις υποστηρίζει κάθε φορά -λεζάντες, πληροφοριακό υλικό, σχεδιαστικές αναπαραστάσεις, εκπαιδευτικό υλικό κ.α.), με άλλα λόγια σε όλα αυτά που συνήθως συγκροτούν αυτό που ονομάζουμε «αφηγήσεις» των μουσείων. Οι εισηγήσεις θα διερευνήσουν το θέμα της συνεδρίας από την οπτική των πειθαρχιών της μουσειολογίας, των μουσειακών σπουδών και της αρχαιολογίας του κοινού με στόχο να λειτουργήσουν ως αφορμές και αφετηρίες κριτικής σκέψης, δράσης και αναστοχασμού.

10. Rethinking Foreign Archaeological Schools: Histories, Politics, and Futures [ΣΤ]

de Rapper, G., Bambilis, T., Christidou, E., Dalakoglou, D., Hamilakis, Y.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

This round table, organized by Dimitris Dalakoglou and Yannis Hamilakis, critically examines the historical and contemporary roles of foreign archaeological schools operating in host countries such as Greece. Bringing together scholars from archaeology and anthropology, the discussion interrogates how these institutions have shaped knowledge production, disciplinary practices, and heritage management from the nineteenth century to the present.

Indicative issues for discussion

The historical role of foreign archaeological schools in shaping archaeological knowledge, Power relations between “foreign” and “local” researchers and institutions Colonial and postcolonial dimensions of archaeological practice/ The contribution of institutions, Issues of ownership, management, and representation of cultural heritage/ Collaboration, tensions, and competition between international and local archaeological communities/ The role of the state and national policies in shaping archaeological research/ Ethics, access, and inequalities in

funding and research infrastructure, Prospects for decolonizing archaeology and developing more equitable practices/ The future of foreign archaeological schools in a changing academic and social landscape.

11. Ο τεκές της Ασπρόγειας – Ιρενί: Πώς η σημασιολογική διάσταση της κινητικότητάς του σήμερα και η ταυτοτική αξία των υποκειμένων που σχετίζονται με το μνημείο, το καθιστούν διακριτό μέσα στο πλήθος άλλων της «άβολης» Οθωμανικής κληρονομιάς στον ελλαδικό χώρο. [ΣΤ]

Νικολαΐδου, Ο., Σκουλουδάκη Β.-Κ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Στα ερείπια βυζαντινού μοναστηριού του Αγίου Γεωργίου, στην Ασπρόγεια, του Νομού Λαρίσης, ο Μπεκτασή Μπαμπά Ντουρμπαλή ιδρύει το δικό του ησυχαστήριο - τεκέ. Το μοναστήρι χρονολογείται τον 15ο αιώνα και φιλοξενεί τάγμα Αλβανών Μπεκτασήδων και λοιπών εξισλαμισθέντων κατοίκων κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Ο δερβίσικος τεκές θα παραμείνει ενεργός ως το 1972 και θα σταθεί βασικός αρωγός δεκάδων φτωχών χωρικών μαζί με τον Μπουμπά του.

Οι λίγοι ερευνητές και μελετητές του Οθωμανικού μνημείου μιλούν για ειρηνική συμβίωση μεταξύ των Μπεκτασήδων μουσουλμάνων και ορθοδόξων για περίπου πέντε με έξι αιώνες. Το παρόν όμως μας οδηγεί σε μονοπάτια ερευνητικά και σε προσεγγίσεις τελείως διαφορετικές. Μας βάζει σε σκέψεις, διλήμματα και πλήθος αναπάντητων ερωτημάτων.

Η κινητικότητα του κτιρίου καθώς και των υποκειμένων, εντός και εκτός του, μας φέρνει αντιμέτωπους με προκλήσεις, με περίπλοκες πρακτικές και με κινήσεις οντοτήτων και ταυτότητες με αμφιλεγόμενο ρόλο στο χώρο που κάποιες φορές αγγίζουν τα όρια του αδιάκριτου.

Στην σύντομη αυτή παρουσίαση, βασιζόμενοι σε βιβλιογραφικές θεωρίες, σε βιωματική συμμετοχή, σε επιτόπια έρευνα πεδίου και συνεντεύξεις σχετιζόμενων υποκειμένων με το αρχιτεκτόνημα, ο σκοπός δεν είναι να επιλυθούν ουσιαστικά θέματα και ζητήματα αλλά να δοθεί στο ακροατήριο τροφή για σκέψη και έντονο προβληματισμό.

Εστιάζοντας στο βίωμα, στη φαντασιακή κοινότητα, στον παρασιτισμό, στη συλλογική μίμηση, στην υβριδικότητα των ταυτοτήτων, με ενδιασμούς, αμφιβολίες και αμφισβητήσεις, αγγίζουμε έναν επίσης αμφισβητούμενο Προσκυνηματικό τόπο.

Καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και με έμφαση στην 1η Μάη κάθε χρόνου, το τρίπτυχο που πλαισιώνει τον τεκέ δηλαδή οι γηγενείς κάτοικοι της Ασπρόγειας, οι Αλβανοί μετανάστες κάτοικοι της περιοχής και ο Αλβανός θρησκευτικός ηγέτης Μπάμπα Μόντι με την ομήγυρη του, επισκέπτονται, συμμετέχουν, επιτελούν, παρατηρούν και διεκδικούν το «Ανοίκειο».

Κρυφά ή φανερά το ελληνικό κράτος ωστόσο ως αμέτοχος θεατής ανέχεται και συναινεί; Διαμορφώνει ή διαιωνίζει καταστάσεις μέσα από αδράνεια και σιωπές; Και αν ναι γιατί; Ή μήπως τελικά αυτό το ιδιαίτερο ρεπερτόριο της κίνησης καθορίζει και διαφοροποιεί τον τεκέ της Ασπρόγειας και τον καθιστά ένα ζωντανό παρελθοντικό σημείο έρευνας και μελέτης;

12. Ανθρωπόκαινος υλικότητα. Η ανάγκη για ανοιχτή κοινωνικά επιστήμη- πράξη. [ΣΤ]

Μανώλης Κλώντζας, Βέρα Κλώντζα, Δέσποινα Μαρκάκη

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η επιστήμη λειτουργεί μέσα σε ένα δοσμένο οικοσυστημικό πλαίσιο. Σε συνθήκες κυριαρχίας ληστρικών και εκμεταλλευτικών σχέσεων συνδιαμορφώνει μια φιλοσοφική προοπτική που είναι πάντα εγγενώς ταξική και πολιτική αναπαράγοντας ταυτόχρονα συγκεκριμένες μεταβολικές σχέσεις και συγκεκριμένες μορφές εκμετάλλευσης των ποικίλων οντοτήτων και συστημάτων του οικοσυστήματος συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπινων. Ανεξάρτητα από το βαθμό συνειδητοποίησης τούτου, οι επιστήμονες μέσα από τις προσεγγίσεις τους και τις πρακτικές τους επιλέγουν πάντα πλευρά. Πολύ ορθά σημειώνεται στην πρόσκληση πως σήμερα κυριαρχούν οι πόλεμοι, οι γενοκτονίες, η φτωχοποίηση κλπ. Ορίζοντας τον χαρακτήρα των πολέμων ως ιμπεριαλιστικών, τουλάχιστον για τους αρχαιολόγους που μελετούν την διαλεκτική σχέση ύλης χρόνου, γίνεται φανερό πως αυτό δεν μπορεί να μην αντανακλά στις οργανικές ή ανόργανες υλικότητες του κόσμου μας. Η Ανθρωπόκαινος υλικότητα (όχι αφηρημένα) ως γεωλογικό γεγονός, προτείνεται μέσα από μια διαδικασία διαπάλης ως νέα φυσική ιστορική εποχή όπου ο πολιτισμός μας, οι σχέσεις παραγωγής μας, ο ιμπεριαλισμός έχει προκαλέσει μαζικές εξαφανίσεις ειδών, κοσμικού χαρακτήρα αλλαγή χρήσης γης, πολιτισμικές πιέσεις στα οικοσυστήματα, (συμπεριλαμβανόμενων των αστικών) στην οικοεξελικτική δυναμική κα. Ακόμα ανατροπές - καταστροφές της κοινής κληρονομιάς μας (που δεν είναι μόνο ανθρώπινη) λ.χ. Παπούρα, Ισθμος Ιεράπετρας, Νημποριό, νότια Καρυστία κλπ καθιστούν ως ανάγκη της νέας εποχής μας και λόγω του συγχρονισμού φυσικού-ιστορικού χρόνου τις φυσικές επιστήμες. Όχι απλά σε μια διεπιστημονική βάση, αλλά από μια νέα ποιοτικά οντολογία που θα ενσωματώνει και τις κοινότητες, συλλογικότητες κλπ. Ως αρχαιολόγοι που λειτουργούμε αποκλειστικά μέσα από τις συλλογικότητες για την υπεράσπιση της κληρονομιάς (στην ενότητά της) θεωρούμε πως αυτή η διάσταση έχει στρατηγικό χαρακτήρα και είμαστε έτοιμοι να μοιραστούμε μαζί σας την εμπειρία μας όχι απλά ως άτομα αλλά μέσα από τις συλλογικότητές μας. Καθώς η διαδικασία συζήτησης και συμφωνίας στα πλαίσια των συλλογικοτήτων απαιτεί περισσότερο χρόνο θα θέλαμε παράταση μερικών ακόμα ημερών. Η προσέγγισή μας σε γενικές γραμμές θα κινείται στην παραπάνω επιστημολογική και φιλοσοφική κατεύθυνση.

13. Εθνογραφία στα όρια: Νέες ερευνητικές προοπτικές και κοινωνική αλλαγή στον Έβρο [ΣΤ]

Μπαρούντα, Α., Καπετανίδου, Σ., Κότσιρα Ε.

Συντονίστρια: Μήλιου-Θεοχαράκη, Χρ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ο Έβρος παρουσιάζει ιδιαίτερο αρχαιολογικό ενδιαφέρον, καθώς αποτελεί περιοχή με συνεχή ανθρώπινη παρουσία και κινητικότητα από τη νεολιθική περίοδο έως και τα βυζαντινά χρόνια, με πλούσια ευρήματα σε οικισμούς, ιερά και ταφικά σύνολα. Κατά την αρχαιότητα περιοχές του Έβρου, όπως το Ιερό των Μεγάλων Θεών στην Σαμοθράκη και η πόλη της Σάλης, είχαν αποκτήσει “παγκόσμια” εμβέλεια και σημασία προσελκύοντας επισκέπτες πέρα από τον τότε ελληνικό χώρο, ενώ η Μάκρη ξεχωρίζει για τον προϊστορικό της οικισμό και την σπηλιά του Κύκλωπα, όπου έχουν εντοπιστεί σημαντικά νεολιθικά στρώματα κατοίκησης που φωτίζουν τη ζωή στον χώρο του βόρειου Αιγαίου.

Ωστόσο, στην σύγχρονη εποχή, ο πληθυσμός του Έβρου φαίνεται να έχει αναπτύξει μία εσωστρέφεια ως απάντηση σε κρίσεις διεθνούς σημασίας, όπως η κλιματική και η προσφυγική. Φαινόμενα ξενοφοβίας αποτελούν καθημερινή εμπειρία σε συνοριακές περιοχές του νομού, ενώ ευρύτατη είναι η αντίληψη στους τοπικούς πληθυσμούς ότι ο νομός

παραμένει μακριά από τα κέντρα λήψης αποφάσεων, και ως εκ τούτου παραμελημένος σε σχετικές πολιτικές και αποφάσεις.

Ταυτόχρονα ποικίλα ερευνητικά προγράμματα μελετούν την περιοχή του Έβρου, τόσο εκφάνσεις του παρελθόντος όσο και του παρόντος. Η Στρογγυλή Τράπεζα φέρνει σε συζήτηση ερευνήτριες από διαφορετικούς κλάδους που εντρυφούν στον Έβρο, εστιάζοντας στο μέλλον. Πώς μπορούν οι τρέχουσες έρευνες και η διάχυση των ευρημάτων τους στον τοπικό πληθυσμό να συμβάλουν στην αντιμετώπιση της εσωστρέφειας και της ξενοφοβίας, και ποιες είναι οι βέλτιστες μέθοδοι για να επιτευχθεί αυτό; Πώς μπορεί ο Έβρος να ανακτήσει την παγκόσμια σημασία του και να αναλάβει σημαντικό ρόλο στην επίλυση των ζητημάτων που απασχολούν την περιοχή;

14. Κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της πολιτιστικής και μουσειακής εμπειρίας. Σκέψεις αποτίμησης και προοπτικής της στο ελληνικό πολιτιστικό τοπίο. [ΣΤ]

Γκότσης, Στ., Γαβριλάκη, Ειρ., Καρλιάμπας, Γ., Σακαλή Ο., Φουρλίγκα Ευ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι ραγδαίες οικονομικές, κοινωνικές και δημογραφικές αλλαγές των τελευταίων δεκαετιών στην Ελλάδα υπήρξαν καθοριστικές και για τον χώρο του πολιτισμού. Μέσα σε ένα βίαια μεταβαλλόμενο περιβάλλον μουσειακοί φορείς ανέδειξαν και προσέγγισαν, μεταξύ άλλων, και τα ζητήματα των ταυτοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού, στην κατεύθυνση αναζήτησης μιας περισσότερο δημοκρατικής και συμπεριληπτικής μουσειακής εμπειρίας. Σχετικά όψιμα σε σχέση με άλλους δυτικούς κοινωνικούς σχηματισμούς, αναδείχθηκαν και στην ελληνική περίπτωση, τόσο σε επίπεδο επιστημονικού στοχασμού όσο και σε αυτό νέων πολιτιστικών πρακτικών, τα πεδία των πολιτικών της κοινωνικής ένταξης και της διαχείρισης της ετερότητας, στο φόντο της πολιτισμικής πολυμορφίας. Η θεωρητική συζήτηση γύρω από τις παραπάνω έννοιες για τον ορισμό τους και τη σχέση τους με τις πολιτικές και κοινωνικές δομές, αποτυπώνεται σε διαφορετικές επιστημονικές περιοχές στο πλαίσιο διεπιστημονικών θεωρητικών επεξεργασιών και εμπειρικών δεδομένων (βλ. κίνημα Decolonize Hellas, κριτική της «λευκής» επιστημονικής κυριαρχίας, ανάδειξη χώρων διαλόγου και μνημονικών τόπων «δύσκολης κληρονομιάς» κ.α.).

Ωστόσο, παράλληλα με τις παραπάνω συμπεριληπτικές αντιλήψεις και πρακτικές παραμένει ενεργή –και συχνά κυρίαρχη– τόσο η εθνοκεντρική και πατριαρχική παράδοση των μεγάλων εθνικών, αλλά και μικρότερων/περιφερειακών, μουσείων, όσο και η παράδοση του αισθητισμού και της «λατρείας του υψηλού», στοιχεία που αποτελούν το υπόβαθρο σημαντικών αποκλεισμών και διακρίσεων για μια σειρά κοινωνικών κατηγοριών: την εργατική τάξη, τους σωματικά αδύναμους, τις μειονοτικές εθνοπολιτισμικές ομάδες, τις γυναίκες, τα άτομα διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού, τους φορείς διαφορετικού πολιτισμικού κεφαλαίου κ.ά.

Στην συνεδρία θα επιχειρηθεί να γίνει μια εισαγωγική συζήτηση κατά την οποία θα έχουμε την ευκαιρία να σκεφτούμε πάνω σε θέματα σχετικά με

α) τον πολιτικό και κοινωνικό ρόλο των μουσείων, υπό τις συνθήκες που διαμορφώνονται στο παρόν,

β) τις πραγματικές δυνατότητες σύμπραξής τους σε πολιτικές καταπολέμησης των διακρίσεων, πέρα από ευκαιριακές και αποσπασματικές δράσεις και

γ) για τη συνεχιζόμενη εργαλειοποίησή τους από την πολιτική εξουσία για την εξυπηρέτηση των επιλογών και προτεραιοτήτων της.

16. Αμήχανες υλικότητες: αποσιωπήσεις, μετακομιδές, οριοθετήσεις. [ΜΑ]

- *«Απορριμμένες υλικότητες»: αρχαιολογικές και ανθρωπολογικές προσεγγίσεις των σκουπιδιών*

Κούζας, Γ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έρευνα και η μελέτη της παραγωγής των υλικών αντικειμένων και των τεχνικών που σχετίζονται με αυτά, καθώς και η διανομή και η κατανάλωση των υλικών αγαθών, απασχόλησαν και απασχολούν τους κοινωνικούς —και όχι μόνο— επιστήμονες. Εντούτοις, παρά την εστίαση στον κόσμο των αντικειμένων, στις «πολιτισμικές βιογραφίες» και τις «κοινωνικές ζωές» τους, υπάρχουν αντικείμενα τα οποία, παρότι παρόντα στις καθημερινές μας πρακτικές, συχνά αγνοήθηκαν ή παραγνωρίστηκε η αξία τους. Πρόκειται για τα απορριμμένα στους δρόμους αντικείμενα, που κοινώς χαρακτηρίζονται ως «σκουπίδια» και τα οποία διαθέτουν τη δική τους χρησιμότητα και χρήση στην καθημερινή ζωή. Η ανακοίνωση αναπτύσσεται σε δύο άξονες. Ο πρώτος αναφέρεται σε θεωρητικές μελέτες ανθρωπολόγων στην Αμερική και την Ευρώπη σχετικά με τα απορριμμένα αντικείμενα. Έμφαση δίνεται κυρίως στις θεωρητικές προτάσεις του Rathje και του Thompson, εισηγητή της «θεωρίας των σκουπιδιών». Στη συνέχεια, διερευνώνται νεότερες διεπιστημονικές προσεγγίσεις γύρω από το ζήτημα των απορριμμένων αντικειμένων. Το δεύτερο μέρος αποτελεί ουσιαστικά εφαρμογή του θεωρητικού πλαισίου στην πράξη. Μέσα από επιτόπια εθνογραφική έρευνα στον αστικό χώρο της Αθήνας και του Πειραιά, και με βάση ανθρωπολογικές θεωρίες —κυρίως τη θεωρία του Thompson— αναλύονται οι βιογραφικές διαδρομές των αντικειμένων: από τη στιγμή της απόρριψής τους στον δρόμο από τους ιδιοκτήτες τους έως τη «δεύτερη ζωή» τους, μέσω της διαλογής και της προώθησής τους σε παζάρια και παλαιοπωλεία. Παράλληλα, εξετάζεται το πέρασμά τους από το φθαρτό και το εφήμερο «δίχως αξία» αντικείμενο στην επανοικειοποίησή τους από νέους ιδιοκτήτες και στην απόδοση νέων ιδιοτήτων και χαρακτηριστικών.

- *Ένας σύγχρονος Οδυσσέας: το αποτύπωμα ενός αντισυμβατικού караβομαραγκού στη σύγχρονη εποχή.*

Μαραγκουδάκη, Ε.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αναμφισβήτητα, κάθε караβομαραγκός, ναυτικός, θαλασσοπόρος έχει μια ιστορία να αφηγηθεί. Αυτή η αφήγηση αφορά την ιστορία ενός από τους τελευταίους εναπομείναντες παραδοσιακούς караβομαραγκούς της εποχής μας, του Νίκου Δαρουκάκης. Η συγκεκριμένη έρευνα αποτελεί φόρο τιμής σε έναν εξέχοντα ξυλοναυπηγό της εποχής μας τον Ν. Δαρουκάκη και βασίστηκε στην προσωπική συνεργασία μαζί του, στο πλαίσιο της διδακτορικής διατριβής της γράφουσας από το 2004, καθώς και σε ανθρωπολογικές, εθνογραφικές παρατηρήσεις και αφηγήσεις παραδοσιακών τεχνιτών σχετικά με την τέχνη της ξυλοναυπηγικής. Η διάδραση μαζί του καταδεικνύει ότι το σκάφος δεν είναι μόνο προϊόν τεχνικής γνώσης, αλλά και κοινωνικής αλληλεπίδρασης και πολιτισμικής ταυτότητας. Η ναυπηγική δεν είναι μια απομονωμένη δεξιότητα, αλλά μια πρακτική που συγκροτεί και αναπαράγει κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των τεχνιτών, των βοηθών, των προμηθευτών και άλλων εμπλεκομένων. Η παραγωγή ενός ξύλινου

σκάφους απαιτεί εμπειρία, συνεργασία, ανταλλαγή γνώσεων και αμοιβαία εμπιστοσύνη, και συνεπώς γίνεται ένας «χώρος κοινωνικότητας» όπου οι δεξιότητες και οι εμπειρίες διαπλέκονται. Ωστόσο, στη σημερινή εποχή, που η τέχνη φθίνει, η επιβίωσή της, βασίζεται όλο και λιγότερο, στο προαναφερθέν σχήμα, το οποίο αφορά σε μεγάλες ναυπηγικές δομές, σε αντιπαράθεση με τις μικρότερες μονάδες που, συνήθως αποτελούν οικογενειακή υπόθεση και υφίστανται χάρη στην αποφασιστικότητα, στο μεράκι, την επιμονή και στις δεξιότητες του ξυλοναυπηγού και των εξειδικευμένων τεχνιτών, που τον περιβάλλουν.

- *Ο μακρύς ίσκιος του Ποιμένα: μετασηματισμοί και αποσιωπήσεις από τον μύθο και την εξιδανίκευση στη σύγχρονη απαξίωση*
Σάσσαλος, Ηρ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανακοίνωση διερευνά τον «μακρύ ίσκιο» του ποιμένα μέσα από το πρίσμα της άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς, αναδεικνύοντας πρακτικές, γνώσεις και συμβολισμούς που διατρέχουν τον χρόνο. Εστιάζει σε διαχρονικές πρακτικές, στη χρήση σπηλαίων, καθώς και στις σύνθετες μεθόδους διαχείρισης κοπαδιών, υδάτινων πόρων και περιβάλλοντος. Παράλληλα, εξετάζονται οι συλλογικές μορφές οργάνωσης που σήμερα φθίνουν, όπως και οι τεχνικές και καλλιτεχνικές εκφάνσεις της ποιμενικής ζωής, όπως η κατασκευή μουσικών οργάνων, η ξυλογλυπτική και η γκλίτσες ως διαχρονικό ταυτοτικό σύμβολο, καθώς και η συνεχιζόμενη παράδοση και οι πρακτικές τυροκομίας από την προϊστορία έως σήμερα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη συμβολική διάσταση, από τα κουδούνια και τα τάματα στον Άγιο Γεώργιο έως την τοπιολαλιά των ποιμένων και τη λαϊκή τους αναπαράσταση (π.χ. ο μπαρμπαγιώργος του Καραγκιόζη). Η προσέγγιση στηρίζεται σε βιωματική επιτόπια έρευνα στις Κυκλάδες και συγκεκριμένα στο Χάλαγα Μήλου, όπου αναδεικνύεται η συνεχιζόμενη, αλλά εύθραυστη, μετάδοση γνώσεων και πρακτικών. Παράλληλα, αντλεί συγκριτικά παραδείγματα από τον ευρύτερο ελληνικό χώρο και γειτνιάζουσες περιοχές, όπως η Αλβανία, η Τουρκία, η Αίγυπτος και ο Καύκασος, αναδεικνύοντας κοινές πρακτικές και τοπικές ιδιαιτερότητες της ποιμενικής ζωής. Η ανάλυση συμπληρώνεται από μια σύγχρονη διάσταση που αφορά τις επιπτώσεις της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ και, εν συνεχεία, στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ενσωμάτωση στην ευρωπαϊκή οικονομία και το κανονιστικό πλαίσιο έχει συμβάλει σε έναν σταδιακό μετασηματισμό της ποιμενικής δραστηριότητας, θέτοντας τους μικρούς παραγωγούς σε δυσχερή θέση. Οι ανταγωνιστικές πρακτικές της ενιαίας αγοράς, σε συνδυασμό με ένα συχνά άκαμπτο νομοθετικό πλαίσιο που δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες της ελληνικής ποιμενικής ζωής, οδηγούν στον περιορισμό της πρόσβασης των ποιμένων τόσο στην αγορά όσο και στη νόμιμη παραγωγή και διάθεση τοπικών προϊόντων. Τοποθετώντας τη μορφή του ποιμένα από τη μυθολογία, τον Όμηρο και τις καθαρικές ποιμενικές αφηγήσεις έως τη ρωμαϊκή Αρκαδία και τη σύγχρονη απαξίωση, η εισήγηση φωτίζει διαδικασίες αποσιώπησης και μετασηματισμού μιας ζωντανής αλλά απειλούμενης πολιτισμικής ταυτότητας.

- *Κλιματική Αλλαγή και Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά. Περιβαλλοντικοί μετανάστες και νομικές προκλήσεις*
Μάκα, Χρ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι επικείμενες κλιματικές αλλαγές όπως τα ακραία καιρικά φαινόμενα, οι αλλαγές στη θερμοκρασία, η ξηρασία, οι πλημμύρες, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας και η διατάραξη των οικοσυστημάτων, θέτουν σε κίνδυνο το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσονται οι ζωντανές πολιτιστικές πρακτικές. Είναι δηλαδή η κλιματική αλλαγή η πιο ταχέως αναπτυσσόμενη απειλή για την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά. Επομένως, ευάλωτη στις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης βρίσκεται και η άυλη πολιτιστική κληρονομιά. Οι «περιβαλλοντικοί μετανάστες» – άτομα και κοινότητες που εξαναγκάζονται να μετακινηθούν λόγω περιβαλλοντικών αλλαγών – αποτελούν μια αυξανόμενη πληθυσμιακή ομάδα που δεν αναγνωρίζεται επαρκώς από το υφιστάμενο διεθνές νομικό πλαίσιο. Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 δεν καλύπτει τα άτομα που εγκαταλείπουν τις πατρίδες τους λόγω κλιματικών κινδύνων, με αποτέλεσμα να υφίστανται σημαντικά κενά προστασίας και νομική αβεβαιότητα. Συνολικά, η κλιματική αλλαγή αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για τη διατήρηση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και για την ασφάλεια των πληθυσμών. Η απουσία αποτελεσματικού νομικού πλαισίου για την προστασία των περιβαλλοντικών μεταναστών υπογραμμίζει την ανάγκη ανάπτυξης νέων, προσαρμοσμένων μηχανισμών που θα λαμβάνουν υπόψη την κοινωνική, πολιτιστική και ανθρωπιστική διάσταση της κλιματικής κρίσης.

17. Αμήχανες Αστικότητα / υλικότητες: αποσιωπήσεις, μετακομιδές, οριοθετήσεις [MA]

- *#unmapping: αποχαρτογραφώντας τα υδάτινα δίκτυα*
Χάρη, Χαρ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η αποχαρτογράφηση (unmapping) είναι μία πρακτική βιωματικής παρατήρησης και συν-δημιουργίας χαρτών. Βασίζεται στην διαδικασία συμπερίληψης των τοπικών κοινωνιών στη συν-διαμόρφωση αντιλήψεων για την εδαφική ταυτότητα των τόπων, το περιβάλλον, το πολιτισμικό και φυσικό τοπίο. Η διαδικασία αυτή είναι συμμετοχική και χρησιμοποιεί τόσο την ενσώματη όσο και την ψηφιακή εμπειρία (Χάρη 2019). Στην παρουσίαση μας για τους Αρχαιολογικούς Διαλόγους 2026, θα εστιάσουμε στην αποχαρτογράφηση των υδάτινων δικτύων, και στον ρόλο τους ως αναπόσπαστα στοιχεία των κοινωνικών και πολιτισμικών τοπίων. Μέσα από τη διαδικασία της αποχαρτογράφησης, το υδάτινο στοιχείο που άλλοτε υπάρχει και άλλοτε υπονοείται και προσδιορίζεται μέσα από αμήχανες υλικότητες: ρωγμές, σωλήνωσεις και φρεάτια διάσπαρτα στον αστικό ιστό, συνθέτουν ένα ανοίκειο παζλ. Η διάχυσή του ερμηνεύεται μέσα από όλους αυτούς τους τρόπους που αποσιωπούν το παρόν, Θα παρουσιάσουμε παραδείγματα από την εμπειρία μας των τελευταίων χρόνων από την Αττική: από το ιστορικό κέντρο της Αθήνας και το Γεράνι, έως την ευρύτερη περιοχή του Μεταξουργείου και τα μεγάλα ρέματα της ανατολικής Αττικής. Θα παρουσιάσουμε ένα συμμετοχικό χάρτη σε εξέλιξη που επιμελούνται οι Μικρογεωγραφίες από το 2018, με τη συμμετοχή ακτιβιστών, ερευνητών, καλλιτεχνών, και της τοπικής κοινότητας επαγγελματιών και κατοίκων. Τα κρυμμένα ύδατα της πόλης, φανερώνονται μέσα από μία δίκτυο διαδρομών που εκτείνεται ανάμεσα στον Ηριδανό και τον Κηφισό ποταμό, τον Κυκλοβόρο και τον Προφήτη Δανιήλ, το αρχαιολογικό τοπίο του Ερασίνου, τα πηγάδια της Αρχαίας Αγοράς και του Κεραμεικού, αλλά και τα σύγχρονα πηγάδια στην Αγ.Παρασκευή ή τα Περιβολάκια Ραφήνας. Οι διαδρομές περιείχαν καλλιτεχνικές δράσεις, επιτόπιες εγκαταστάσεις, προβολές και

δημόσιες συζητήσεις, και στόχος τους αποτελεί η ενδυνάμωση της εμπειρίας συνύπαρξης, και του μοιρασματος των υδάτινων ιστοριών μας.

- *Ιδιωτικοποίηση του δημόσιου χώρου: η περίπτωση των Κέντρων Ανακύκλωσης.*
Κατσικαβέλη, Κ.

εναλλακτικά: ΘΑ6: Επιστημονική πράξη και εκδημοκρατισμός της γνώσης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο δημόσιος χώρος παρουσιάζεται από τον κυρίαρχο λόγο ως το κενό που περιβάλλει το κτισμένο, και όχι ο δημοκρατικός, κοινωνικά απαραίτητος χώρος, ειδικά για τους αδύναμους και τους ταξικά υποβαθμισμένους. Οι διεκδικήσεις του εγγράφονται στην κοινωνική μνήμη ως «παράτυπες», ενώ η εγκατάλειψη, η έλλειψη ή απομείωσή τους είτε γίνονται αποδεκτές είτε περνούν απαρατήρητες. Επιπρόσθετα τα σύνορα του νόμιμου μετατοπίζονται συνεχώς, καθιστώντας δύσκολη την παρακολούθηση της νομιμοποίησης των διαδικασιών. Αντικείμενο της συγκεκριμένης ανακοίνωσης είναι η θεσμική χαρτογράφηση των διαδικασιών που οδήγησαν στην εγκατάσταση των λεγόμενων πολυδύναμων κέντρων ανακύκλωσης στον δημόσιο χώρο, η ανάδειξη του οικονομικού μεγέθους της εγκατάστασης και η απεικόνιση τους σε ψηφιακό χάρτη, με στόχο να διερευνηθεί εάν αποτελεί έναν ακόμη μηχανισμό ιδιωτικοποίησης των δημόσιων χώρων εντός αστικού ιστού. Σκοπός είναι η δημιουργία ενός παρατηρητηρίου δημόσιου χώρου, έτσι ώστε να απεικονίζονται οι χώροι που καταλαμβάνονται από το ιδιωτικό κεφάλαιο, σε αντιπαραβολή με το κόστος που καλούνται να επωμιστούν οι πολίτες.

- *Μνημεία υπό αμφισβήτηση στον δημόσιο χώρο και πολιτικές μνήμης: ένα παράδειγμα από την Ισπανία*

Χρυσάδακου, Αλ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανακοίνωση αποτελεί μέρος διδακτορικής έρευνας σε εξέλιξη που εξετάζει τη «δύσκολη κληρονομιά» σε μεταδικτατορικές κοινωνίες. Τα συγκρουσιακά μνημεία - υλικότητες που συνδέονται με ιστορίες καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων - καταλαμβάνουν συχνά κεντρική θέση στον δημόσιο χώρο και προκαλούν έντονη αμηχανία ως προς τη διαχείρισή τους καθώς αυτή συνεπάγεται ταυτόχρονα και τη διαχείριση του παρελθόντος και των διχασμένων συλλογικών μνημών που το συνοδεύουν. Κεντρική περίπτωση μελέτης αποτελεί το Μνημείο των Πεσόντων (Monumento a los Caídos), στην Παμπλόνα, Ισπανία, ένα από τα μνημεία - μαυσωλεία που ανήγειρε το καθεστώς του Franco για την εδραίωση του ιδεολογικού του αφηγήματος μετά τον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο. Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μετά τους Νόμους 52/2007 & 20/2022 για την Ιστορική και Δημοκρατική Μνήμη αντίστοιχα, το μνημείο έχει βρεθεί στο επίκεντρο έντονων κοινωνικών και πολιτικών αντιπαραθέσεων: ορισμένες ομάδες ζητούν την κατεδάφισή του, άλλες υποστηρίζουν τη διατήρηση και επανάχρηση, ενώ η πρόσφατη απόφαση του Δήμου για μετατροπή του σε Μουσείο Μνήμης δεν έχει επιφέρει κοινωνική συναίνεση. Η ανακοίνωση φιλοδοξεί να εξερευνησει ερωτήματα σχετικά με τις πολιτικές μνήμης που διαμορφώνονται γύρω από ένα μνημείο, τις σχέσεις εξουσίας που καθορίζουν τις σχετικές αποφάσεις και τον βαθμό στον οποίο οι φωνές της τοπικής κοινότητας συμμετέχουν ή αποκλείονται από τις διαδικασίες διαχείρισης.

- *Ηθική, δεοντολογία πολιτική της έρευνας στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες*
Μικρομάστορα, Ε.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η μελέτη των ταφικών συνόλων της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου στη Σαλαμίνα δεν αποτελεί μόνο ζήτημα επιστημονικής αρχαιολογικής ανάλυσης αλλά αναδεικνύει βαθύτερα ερωτήματα που αφορούν την ηθική, την δεοντολογία και την πολιτική έρευνα στις ανθρωπιστικές επιστήμες.

Τα ανθρώπινα κατάλοιπα, οι ταφικές πρακτικές και τα κτερίσματα αποτελούν ευαίσθητα πολιτιστικά τεκμήρια, των οποίων η ανασκαφή, η μελέτη και η δημόσια παρουσίαση απαιτούν προσεκτική ανάδειξη με έμφαση στις κοινωνικές προεκτάσεις για την τοπική κοινωνία.

Η περίπτωση της Σαλαμίνας είναι χαρακτηριστική καθώς η Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου συνδέεται με κρίσιμες διαδικασίες κοινωνικής συγκρότησης και ιδεολογικής μνήμης συνδέοντας το παρόν με το παρελθόν.

Η παρούσα εισήγηση θα εξετάσει α) τις ηθικές διαστάσεις της διαχείρισης των ανθρωπίνων καταλοίπων από τα γεωμετρικά ταφικά σύνολα στην Σαλαμίνα β) τον ρόλο της τοπικής κοινότητας στην διαμόρφωση η αμφισβήτηση της αρχαιολογικής αφήγησης γ) τα ζητήματα επιστημονικής διαφάνειας και ευθύνης όσον αφορά την δημοσίευση και μελέτη παλαιών ανασκαφών και δ) την σχέση μεταξύ έρευνας και πολιτικής των ταυτοτήτων, όπως τεκμηριώνεται μέσα από τα δεδομένα των ταφικών συνόλων και την σύνδεση τους με τα αφηγήματα καταγωγής και ιστορικής συνέχειας.

- *Can we talk? Εκφορά γνώμης στην αρχαιολογία σήμερα*

Αποστολάκη, Εμ.

εναλλακτικά: ΘΑ4: Αμήχανες υλικότητες: αποσιωπήσεις, μετακομιδές, οριοθετήσεις, ΘΑ7: Χρήσεις και καταχρήσεις του επιστημονικού έργου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ως ουμανιστική επιστήμη που επιχειρεί να κατανοήσει τη σκέψη και την πράξη του ανθρώπου στο παρελθόν η αρχαιολογία είναι συνυφασμένη με την παραγωγή ερμηνείας. Τόσο στον ακαδημαϊκό λόγο όσο και στην καθημερινή αρχαιολογική πράξη, ωστόσο, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται το φαινόμενο να επικρατεί η ουδετερότητα - μια ουδετερότητα που τείνει να διαπερνά μεγάλη έκταση εργασιών στην επιστήμη και στο επάγγελμα του αρχαιολόγου, όπως και ένα φάσμα ειδικοτήτων, ρόλων και αξιωμάτων (από τον εργατοτεχνίτη της ανασκαφής ως τα μέλη εκτελεστικών συμβουλίων). Συμβαίνει έτσι το οξύμωρο να παράγονται δημοσιεύσεις ή να εκτελούνται έργα σε κλίμακες χωρίς προηγούμενο, αλλά οι θέσεις που εκφράζονται να μην είναι απολύτως σαφείς, η κριτική που ασκείται να μην καταλήγει σε συμπέρασμα ή αντιπρόταση και τα αποτελέσματα που προκύπτουν να μην αντέχουν στον χρόνο, ειδικά στον ραγδαία επιταχυνόμενο της εποχής της τεχνητής νοημοσύνης. Αναλύοντας το παραπάνω φαινόμενο η ανακοίνωση εξετάζει το ζήτημα της ελεύθερης διατύπωσης γνώμης από την πλευρά των δυνατοτήτων που παρέχονται σήμερα στην ερευνητική και εργασιακή πραγματικότητα, καθώς και στον δημόσιο αρχαιολογικό χώρο και λόγο. Υποστηρίζεται ότι η απάντηση στο ερώτημα «γιατί δεν παίρνουμε θέση» δεν σχετίζεται με κώδικες ορθής δεοντολογικής ή επαγγελματικής συμπεριφοράς, αλλά συνιστά μια νέα πολιτική στάση, η οποία ελλοχεύει σοβαρούς κινδύνους για το μέλλον της αρχαιολογίας υπονομεύοντας ουσιαστικά την εγκυρότητά της ως επιστήμης. [Ο τίτλος της ανακοίνωσης δανείζεται από το θέμα του συνεδρίου «Can we Talk? Museums Facing

19. Η πολυμεσική έρευνα στο δημόσιο χώρο και το μέλλον των κοινωνικών / ανθρωπιστικών επιστημών [ΜΑ]

- *Εθνογραφικά δεδομένα και εθνοαρχαιολογία: Νέες προοπτικές στην κοινωνικοπολιτισμική ανθρωπολογία, τη λαογραφία και την αρχαιολογία*

Πόζογλου, Π.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ήδη από την εποχή εδραίωσης της διαδικαστικής αρχαιολογίας, με εκπροσώπους όπως ο Lewis Binford, μέχρι και τη μεταδιαδικαστική αρχαιολογία του Ian Hodder και άλλων, το πεδίο της εθνοαρχαιολογίας αποτέλεσε έναν συνδεδετικό κρίκο μεταξύ κοινωνικοπολιτισμικής ανθρωπολογίας και αρχαιολογίας. Σήμερα, η εθνοαρχαιολογία αποτελεί ένα δυναμικό πεδίο, με μια πληθώρα εφαρμογών στην ερμηνεία αρχαιολογικού υλικού, ωστόσο οι εφαρμογές της στον ελληνικό χώρο παραμένουν περιορισμένες. Στην εισήγηση αυτή, αρχικά θα δοθεί ένας ορισμός του πεδίου και θα γίνει μια σύντομη αναφορά στην ιστορία του. Στη συνέχεια θα γίνει μια κριτική επισκόπηση των διαφορετικών κατηγοριών εθνογραφικών δεδομένων με στόχο τη διεύρυνση του περιεχομένου της έννοιας. Ειδική αναφορά θα γίνει σε αποθετήρια δεδομένων όπως ο εθνογραφικός άτλαντας του George P. Murdock και τα λαογραφικά αρχεία ελληνικών πανεπιστημίων και ερευνητικών κέντρων. Τέλος θα διατυπωθούν πιθανές νέες κατευθύνσεις για την εθνοαρχαιολογική έρευνα στην Ελλάδα, ενώ θα γίνει και μια αναφορά στη χρησιμότητα της ως πολύτιμου εργαλείου για τη σύγχρονη ανθρωπολογική, λαογραφική και αρχαιολογική έρευνα.

- *Ενσώματες, Αισθητηριακές και Μεσοποιημένες Πρακτικές Μιας Έρευνας-Δημιουργίας*

Γάτου, Ισ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εισήγηση διερευνά πώς η έρευνα-δημιουργία, η αισθητηριακή εθνογραφία και οι τεχνολογικά μεσολαβημένες ερευνητικές πρακτικές μπορούν να καλλιεργήσουν εναλλακτικές μορφές χωρικής και τοποθετημένης γνώσης. Αντλεί από την διδακτορική μου έρευνα στην πολυπολιτισμική, πυκνοκατοικημένη γειτονιά της Πλατείας Αμερικής στο κέντρο της Αθήνας, κατά την οποία προσκάλεσα τις συνομιλήτριές μου να διερευνήσουμε συλλογικά τους πολλαπλούς τρόπους με τους οποίους συνδέονταν με τον χώρο αυτό στον οποίο τότε κατοικούσαν. Πειραματιζόμενες με πρακτικές και μοτίβα κίνησης, ηχογραφήσεις, χαρτογραφήσεις, αισθητηριακά ημερολόγια, και άλλους τρόπους παραγωγής πολυτροπικών σημειώσεων πεδίου, ιχνηλατήθηκαν οι συναντήσεις αλλά και οι ενδεχόμενες μετατοπίσεις που έλαβαν χώρα μέσα από την πολύπλευρη αλληλεπίδρασή μας. Η προσέγγισή μου προσεγγίζει πρακτικές μιας έρευνας-με, δίνοντας προσοχή στη συνεργασία, τη φροντίδα και την ευθύνη-της-απόκρισης, αναδεικνύοντας τις πολιτικές διαστάσεις παραγωγής της επιστημονικής γνώσης, και επιθυμώντας να παράξει κοινούς χώρους για μια έρευνα ανοιχτή στο σχεσιακό, το συλλογικό, και το συν-αισθηματικό.

20. Χρήσεις και καταχρήσεις του παρελθόντος στη δημόσια σφαίρα [ΜΑ]

- *Διπλός Αποικισμός και κοινωνικό τραύμα: Μνήμη και λήθη της συνοικίας Βρυσάκι στην Αρχαία Αγορά των Αθηνών*
Ζαφειρόπουλος, Ζαφ.-Νεκ.

εναλλακτικά: ΘΑ4: Αμήχανες υλικότητες: αποσιωπήσεις, μετακομιδές, οριοθετήσεις

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εισήγηση εξετάζει την έννοια του «διπλού αποικισμού» (double colonization) μέσα από την περίπτωση της συνοικίας Βρυσάκι στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας. Διερευνά την αλληλεπίδραση μεταξύ του ιδεολογικού αποικισμού από τον δυτικοελληνικό εθνικισμό και του φυσικού αποικισμού που επιτελείται μέσω των σύγχρονων αρχαιολογικών και πολιτικών πρακτικών, οδηγώντας στην απαλλοτρίωση μιας ποικιλόμορφης αστικής κοινότητας. Αντλώντας από το αρχεακό υλικό της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα και ενσωματώνοντας τη μετααποικιακή θεωρία, τις μελέτες μνήμης και τη φιλοσοφία –αντιστοίχως δηλαδή, τα έργα των Χαμηλάκη, Ricoeur, Bourdieu και Lacan- θα επιχειρήσουμε να διερευνήσουμε τις πολιτικές της μνήμης και του κοινωνικού τραύματος, σε σχέση με αυτές τις πρακτικές. Η κατεδάφιση του Βρυσακίου (1931–1939) εντάσσεται στο πλαίσιο ευρύτερων κοινωνικοπολιτικών δυναμικών εξουσίας και συμβολικού κεφαλαίου, αποκαλύπτοντας πώς η αρχαιολογία μπορεί να συσκοτίσει τραυματικά τον ιστό μιας κοινότητας, διαμορφώνοντας αφηγήσεις συλλογικής ιστορίας και κληρονομιάς. Η εν λόγω εισήγηση εγείρει το ζήτημα της ηθικής που περιβάλλει τις παρεμβάσεις σε αστικά περιβάλλοντα και παρουσιάζει τα στάδια σχηματισμού του κοινωνικού τραύματος.

- *Αρχαιολογικοί χώροι και εθνική ανασυγκρότηση: Η κρατική διαχείριση του παρελθόντος στη μεταπολεμική Ελλάδα*
Γιαννακάκη, Χ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανακοίνωση εξετάζει τις παρεμβάσεις του ελληνικού κράτους στους αρχαιολογικούς χώρους μεταπολεμικά και τον ρόλο τους στις εθνικές πολιτικές ανασυγκρότησης. Εστιάζει στα χρόνια από τα τέλη της δεκαετίας του 1940 έως τα μέσα της δεκαετίας του 1960, μια περίοδο βαθιάς κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής κρίσης, κυρίως εξαιτίας της Κατοχής και του Εμφυλίου. Το Σχέδιο Μάρσαλ, ο ισχυρός παρεμβατισμός του αμερικανικού παράγοντα και η ανάδυση του μαζικού τουρισμού, επηρέασαν ουσιαστικά τις πολιτικές για τα μνημεία. Η Αρχαιολογική Υπηρεσία, παρά τα σοβαρά προβλήματα υποστελέχωσης και υποχρηματοδότησης, κλήθηκε να εφαρμόσει τις κρατικές πολιτικές υλοποιώντας έργα σε αρχαιολογικούς χώρους, παράλληλα με την εντατική δραστηριότητα του ΕΟΤ στον ίδιο τομέα. Βασισμένη σε αρχεακό υλικό, η ανακοίνωση υποστηρίζει ότι τα έργα προστασίας, διαμόρφωσης και τουριστικής αξιοποίησης των αρχαιοτήτων εντάσσονταν σε ένα γενικότερο αναπτυξιακό και πολιτικό πλαίσιο, στο επίκεντρο του οποίου βρισκόταν η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς με οικονομικούς όρους και η προβολή συγκεκριμένων εκδοχών του εθνικού παρελθόντος. Αυτό αποτυπωνόταν τόσο στην επιλογή των προς ανάδειξη χώρων όσο και στον χαρακτήρα των παρεμβάσεων. Η ανακοίνωση επιχειρεί έναν κριτικό αναστοχασμό πάνω στην πολιτική διάσταση των αρχαιολογικών έργων της μεταπολεμικής περιόδου και στον

τρόπο με τον οποίο αυτές οι παρακαταθήκες επηρεάζουν τη σύγχρονη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

- *Η διαμόρφωση της δημόσιας εικόνας του μυκηναϊκού πολιτισμού από τον 19ο αιώνα έως σήμερα*

Μπολώτη, Τ.(Στ.)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η πρόσληψη του μυκηναϊκού πολιτισμού στη δημόσια σφαίρα δεν υπήρξε ουδέτερη ούτε αποκλειστικά επιστημονική. Από τα τέλη του 19ου αιώνα έως σήμερα, η εικόνα του διαμορφώθηκε μέσα από την αλληλεπίδραση αρχαιολογικής έρευνας, εθνικών ιδεολογιών, εκπαιδευτικών πολιτικών και μηχανισμών πολιτισμικής αναπαράστασης. Ο μυκηναϊκός κόσμος, τοποθετημένος χρονικά στη Ύστερη Εποχή του Χαλκού, μετατράπηκε σταδιακά από «προϊστορικό» αντικείμενο ανασκαφικής έρευνας σε θεμελιώδες κεφάλαιο της εθνικής αφήγησης περί συνέχειας του ελληνισμού: από τη συγκρότηση της δημόσιας εικόνας του μυκηναϊκού πολιτισμού με την ανασκαφική δραστηριότητα του Heinrich Schliemann στις Μυκήνες το 1876 (ανακάλυψη των βασιλικών ταφών και των πλούσιων κτερισμάτων, ως απτή απόδειξη της ιστορικότητας των ομηρικών επών), στις αρχές του 20ού αιώνα, οπότε η αρχαιολογική έρευνα αποκτά συστηματικό χαρακτήρα μέσω θεσμών όπως η Αρχαιολογική Εταιρεία Αθηνών (ένταξη της ερμηνείας του μυκηναϊκού κόσμου πλέον σε χρονολογικά και πολιτισμικά σχήματα, ενώ η σύγκριση με τον μινωικό πολιτισμό –με αφετηρία τις ανασκαφές του Arthur Evans στην Κνωσό– οδηγεί σε μια άτυπη πολιτισμική ιεράρχηση), έως τη σύγχρονη πολυφωνία, με τη συνύπαρξη επιστημονικής ανάλυσης και δημόσιου συμβολισμού. Η διαδρομή αυτή δείχνει ότι ο μυκηναϊκός πολιτισμός δεν αποτελεί μόνο αντικείμενο αρχαιολογικής έρευνας, αλλά και καθρέφτη των ιδεολογικών αναγκών κάθε εποχής. Στόχος της προτεινόμενης ανακοίνωσης είναι να εξετάσει τους βασικούς σταθμούς αυτής της μεταμόρφωσης και να αναδείξει τις ιδεολογικές και πολιτισμικές διαστάσεις της.

- *Personae (non) opportunae: χρήσεις και καταχρήσεις του «έργου» στην περίπτωση των Αμερικανών, προτεσταντών ιεραποστόλων στην Οθωνική Ελλάδα*

Σερπέζης, Κων.

εναλλακτικά: ΘΑ7: Χρήσεις και καταχρήσεις του επιστημονικού έργου, ΘΑ10: «Σκοτεινές» κληρονομίες: αποικιοκρατία, φυλετισμός, ευρωκεντρισμός

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η περίπτωση των Αμερικανών προτεσταντών ιεραποστόλων στον ελλαδικό χώρο εκκινεί τη δεκαετία του 1820 με τις πρώτες επαφές τους με τις ελληνορθόδοξες κοινότητες. Σε αυτή την ανακοίνωση θα σταθούμε στην αναζήτηση της θέσης των ιεραποστόλων στην ελληνική κοινωνική πραγματικότητα του 19ου αιώνα, διαδικασία η οποία πυροδότησε μια έκρηξη διπολικών λόγων στη δημόσια σφαίρα. Τα χρονικά περιθώρια μέσα στα οποία αυτοί διαρθρώνονται, ορίζονται από την αυτοκεφαλία της Εκκλησίας της Ελλάδος, μέχρι το τέλος της βασιλείας του Όθωνα. Βασικά ερωτήματα αυτής της επιμέρους έρευνας είναι: α) πώς παράγεται η χρήση και η κατάχρηση των διπολικών λόγων και πώς τους διαχειρίζεται και τους εκφέρει κανείς στη δημόσια σφαίρα; β) Ποια είναι τα μέσα και οι μέθοδοι εκείνες που υπόκεινται σε διαχειρίσεις; Η μικρή αυτή συμβολή, επιχειρεί να αναδείξει μια αθέατη ιστορία του Νέου Ελληνικού κράτους ως μελέτη περίπτωσης ενός παραδείγματος χρήσης και κατάχρησης μέσω και μεθόδων δράσης, καθώς επίσης παραγωγής και διάρθρωσης επιστημολογιών του μισιονάρικου «έργου» και της

παρακαταθήκης του. Γι' αυτό τον λόγο, θα χρησιμοποιηθεί η έκδοση των ημερολογίων του ζεύγους Χιλλ, έντυπα αρχεία των περιοδικών των ιεραποστολών και αρχεία των εφημερίδων της εποχής. Συμπληρωματικά, περιηγητικά κείμενα της εποχής, ημερολόγια, νεκρολογίες και τέλος δευτερογενής βιβλιογραφία θα ληφθούν υπόψη.

- *Η μυθοποίηση της αρχαίας Σπάρτης στη σύγχρονη Ελλάδα: Ο ρόλος της Βιοαρχαιολογίας* Τσεμπερά, Θεοφ.

εναλλακτικά: ΘΑ3: Η διάχυση της επιστημονικής έρευνας στη δημόσια σφαίρα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το αφήγημα της αρχαίας Σπάρτης αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ιδεολογικοποίησης του παρελθόντος στο παρόν. Η σπαρτιατική κοινωνία έχει μετατραπεί σε μια άχρονη κατασκευή με αποκρυσταλλωμένα χαρακτηριστικά (αριστεία, πειθαρχία, πολεμικό ήθος) που διαχρονικά επηρεάζουν την διεθνή πολιτική σκέψη, την τέχνη, την ποπ κουλτούρα λαμβάνοντας αντιφατικές ιδεολογικές προεκτάσεις. Οι καταβολές της μυθοποίησης είναι σύνθετες: προβληματικές επιστημονικές πρακτικές και μεθοδολογικοί περιορισμοί περιπλέκονται με πολιτικές αποφάσεις. Η υπερβολική έμφαση στις γραπτές πηγές, η αποσπασματικότητα των αρχαιολογικών τεκμηρίων, η αρχαιολογική νομοθεσία και η υποχρηματοδότηση της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας επηρεάζουν σημαντικά το επιστημονικό έργο. Παρά τους προβληματισμούς της επιστημονική κοινότητα, οι αφηγήσεις περί Σπάρτης συνεχίζουν να διαχέονται μέσω επίσημων φορέων, να ενισχύονται από πολιτικές ατζέντες, να καπηλεύονται από ακροδεξιά μορφώματα, ενώ τελευταία, φαίνεται να νομιμοποιούνται μέσω αναλυτικών τεχνικών τεχνολογίας αιχμής. Τα ανθρώπινα σκελετικά κατάλοιπα αποτελούν ταυτόχρονα επιστημονικά τεκμήρια και κοινωνικά φορτισμένα σύμβολα, εγείροντας ηθικά ζητήματα. Η ανακοίνωση εξετάζει πώς η βιοαρχαιολογική μελέτη του Κλασικού Νεκροταφείου της Σπάρτης μπορεί να συμβάλει στην κριτική αποτίμηση του σπαρτιατικού ιδεολογήματος.

- *The (H)Ell-inikon: σχεδιάζοντας το παρελθόν που ταιριάζει στο μέλλον* Λιανός, Θεμ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η αρχαιολογία σήμερα διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό μέσα στο νεοφιλελεύθερο οικονομικό, ιδεολογικό και πολιτισμικό πλαίσιο, στο οποίο η επιστημονική έρευνα δεν λειτουργεί πάντοτε ως αυτόνομο πεδίο γνώσης, αλλά συχνά επιστρατεύεται για να επικυρώσει και να νομιμοποιήσει, στη δημόσια συνείδηση, τους σχεδιασμούς της οικονομικής ανάπτυξης. Στο όνομα της «ανάπτυξης» οι οικονομικοί πάτρωνες, συχνά σε αργαστή συνεργασία με τους δημόσιους φορείς και αξιοποιώντας τα κενά ή τις αβλεψίες του ισχύοντος νομικού πλαισίου, επιχειρούν να διαμορφώσουν το παρόν και το μέλλον μέσω της επιλεκτικής διαχείρισης του του παρελθόντος, όπου ορισμένες όψεις του αναδεικνύονται, ενώ άλλες αποσιωπώνται. Μέσα από τη σκοπιά ενός συμβασιούχου αρχαιολόγου, η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τον τρόπο με τον οποίον αυτοί οι μηχανισμοί ενεργοποιούνται στο πλαίσιο ενός από τα πλέον προβεβλημένα αναπτυξιακά έργα της σύγχρονης Ελλάδας: την επένδυση στο παλαιό αεροδρόμιο του Ελληνικού. Σε έναν χώρο που συνυπάρχουν πολλαπλά αρχαιολογικά και ιστορικά στρώματα από τους Προϊστορικούς χρόνους έως την περίοδο της Lambda Development, τίθεται το ερώτημα ποιο παρελθόν θεωρείται άξιο ανάδειξης και ποιο αφήνεται στη λήθη. Η ανακοίνωση, βασισμένη στη βιωματική εμπειρία και στην ανάλυση σχετικών δημοσιεύσεων και δημόσιου λόγου, επιδιώκει να αναδείξει τους μηχανισμούς μέσω των οποίων η

αρχαιολογική και ιστορική γνώση εντάσσονται στις ευρύτερες στρατηγικές διαχείρισης της μνήμης και του χώρου. Παράλληλα, επιχειρεί να συμβάλει σε έναν κριτικό αναστοχασμό για τον ρόλο του αρχαιολόγου τόσο ως εργαζόμενου και επιστήμονα όσο και ως φορέα μνήμης και ενεργού μέλους της κοινωνίας.

- *Η ιστορία επαναλαμβάνεται (;)*

Βεζύρη, Αν.-Μ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα ανακοίνωση θα γίνει μια προσπάθεια ανάλυσης της σύνδεσης μεταξύ της σύγχρονης πολιτικής και της χρήσης του παρελθόντος ως πολιτικό εργαλείο. Από τις πρώιμες κρατικές οντότητες του 17ου αιώνα μέχρι και τα διαμορφωμένα κράτη της σημερινής εποχής, το παρελθόν, η αρχαιολογία και η αρχαία ιστορία χρησιμοποιούνται κατά κόρον ως μέσα νομιμοποίησης και επικύρωσης της κυριαρχίας των λαών σε έναν συγκεκριμένο τόπο. Η επίκληση στην αρχαία ιστορία γίνεται συχνά, με σκοπό να δικαιολογήσει τον επεκτατισμό των σύγχρονων κρατών. Με το πρόσχημα της αυτοχθονίας επιχειρεί να τεκμηριώσει με επιστημονικά στοιχεία και γεγονότα την ισχυριζόμενη ιστορική συνέχεια και σύνδεση με τον τόπο, η οποία συνεπάγεται με το δικαίωμα κατοίκησης ή χρήσης του. Η ιστορία είναι μια ιδιαίτερα σημαντική πτυχή η οποία διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό την ταυτότητα ενός λαού, προσδίδοντας την αίσθηση του ανήκειν. Η φράση «*η ιστορία επαναλαμβάνεται*» είναι ευρέως διαδεδομένη. Συνήθως συνοδεύεται από την εξιστόρηση ιστορικών γεγονότων τα οποία προκαλούν συναισθηματική φόρτιση, είτε αρνητική είτε θετική. Είναι όμως αληθής;

- *Η Ύδρα ως μνημειακό τοπίο: Αναπαραστάσεις, θεσμοί και κοινωνικός χρόνος*

Δασκαλάκης, Παν.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει την Ύδρα ως μνημειακό τοπίο όπου διασταυρώνονται η εθνική εξαίρεση, το τουριστικό φαντασιακό, αλλά και θεσμικές πρακτικές και αντικρουόμενοι λόγοι. Χάρη στην αρχιτεκτονική της κληρονομιά, συγκέντρωσε πολλαπλούς χαρακτηρισμούς, κατορθώνοντας να διατηρήσει σε μεγάλο βαθμό τη μνημειακή της ταυτότητα. Ωστόσο, το εν λόγω καθεστώς «πολυνομίας» προκαλεί συχνά σύγχυση αναφορικά με το τι εφαρμόζεται στην πράξη, ιδίως σχετικά με τους όρους δόμησης. Επιπρόσθετα η μνημειοποίηση του οικισμού εγκαθιδρύει έναν ηγεμονικό χώρο και ενεργοποιεί αυτό που ο Michael Herzfeld αποκαλεί «μνημειακό χρόνο», μια στατική δηλαδή μορφή χρονικότητας, που επιβάλλεται εν πολλοίς εκ των άνω και συγκρούεται συστηματικά με τον δυναμικό χρόνο των κοινωνικών δρώντων και της καθημερινής ζωής, ο οποίος ανθίσταται τείνοντας προς την αλλαγή. Καθοριστικός για την παραγωγή του εθνικού χώρου είναι ο ρόλος των νεωτερικών θεσμών και των αναπαραστατικών μηχανισμών, οι οποίοι συνεργούν έτσι ώστε να διαμορφωθεί και να εμπεδωθεί μια συνεκτική εικόνα για το τοπίο και να νομιμοποιηθεί η μνημειοποίησή του. Η περίπτωση της Ύδρας αναδεικνύει τις προκλήσεις της διαχείρισης μνημειακών τοπίων, όπου η συμφιλίωση μνημειακής, τουριστικής και κοινωνικής λειτουργίας απαιτεί συμμετοχική προσέγγιση προσανατολισμένη προς τη βιωσιμότητα του τοπίου, με την παραδοχή ότι όλα τα τοπία, ακόμα και τα μνημειακά, υπόκεινται σε μεταβολές.

21. Επιστημονική πράξη και εκδημοκρατισμός της γνώσης [ΜΑ]

- *Μελλοντοκαπηλία, ή κατάχωση; Αγωνίσματα χρονολογημένα κι αχρονολόγητα, κατάλληλα για αρχαία στάδια που μπορεί να ανασκαφούν.*

Ρούσσοσ, Χρ.

εναλλακτικά: ΘΑ1: Χρήσεις και καταχρήσεις του παρελθόντος στη δημόσια σφαίρα, ΘΑ4: Αμήχανες υλικότητες: αποσιωπήσεις, μετακομιδές, οριοθετήσεις, ΘΑ10: «Σκοτεινές» κληρονομίες: αποικιοκρατία, φυλετισμός, ευρωκεντρισμός, ΘΑ11: Έμφυλες διαστάσεις του επιστημονικού λόγου και πρακτικής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην Ελλάδα βρίσκονται αρκετοί αρχαιολογικοί χώροι, στους οποίους έχουν αναδειχτεί τα θέατρα - όχι τα στάδια τους. Αξιοπρεπείς θεατρικές παραστάσεις, διεξάγονται ασύγκριτα περισσότερες και συναντάμε σθεναρές γνωμοδοτήσεις για το τι είναι δέον να διαδραματίζεται εκεί. Για τα στάδια, που βγαίνουν και δεν βγαίνουν; Στην ευρύτερη Μεσόγειο βρίσκονται εκατοντάδες αρχαία θέατρα, μα είναι λ.χ. πολύ λιγότερα από τα επίσης σπουδαία αρχαία στάδια στο Μεξικό. Αλλού δεν απέδιδαν τόση σημασία στην θεατρική τέχνη, όση στο λεγόμενο Mesoamerican ballgame, ενώ κ.ά. πολιτισμοί, όπως της αρχαίας Κίνας, ενδιαφέρονταν για τις αθλοπαιδιές συγκριτικά πολύ περισσότερο από τους αρχαίους Έλληνες. Όσοι μαραθώνιοι, ημιμαραθώνιοι, υπερμαραθώνιοι να διεξαχθούν, όσες σφαίρες, σφύρες, δίσκοι, ακόντια να ριχθούν στα αρχαία στάδια, τέτοια αγωνίσματα έχουν «χαμηλή οροφή». Τα δημοφιλέστερα σήμερα είναι -μακράν - ορισμένες αθλοπαιδιές, συστημένες καταρχήν σε Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και των ΗΠΑ, ηλικίας 120-150 χρόνων μόνον. Παλιωμένες και πολύ απλοϊκές επίσης. Πρακτικά λειτουργούν ώστε να υπονομεύονται συστηματικά πολλές κοινωνικές ομάδες — γυναίκες, ίντερσεξ και τρανς, πρόσφυγες και ιθαγενείς, άνθρωποι με αναπηρίες, γενικώς «άλλοι». Εδώ προτείνονται προς ανθρωπολόγους και αρχαιολόγους ενδιαφερόμενους για δράσεις, δείγματα μιας καινούργιας κατηγορίας οργάνων κι αντικείμενων, που μεταχειριζόμαστε για διαφορετικές αθλοπαιδιές. Δείγματα καινοφανούς είδους, ή τροποποιητή οικοσυστήματος, που δείχνει προς την κατεύθυνση των «άλλων».

- *Κώδικες Επικοινωνίας από την Προϊστορία έως σήμερα (η αισθητηριακή προσέγγιση στην Εικαστική διαδικασία σχεδιαστικής αποτύπωσης των αρχαίων ευρημάτων)*

Μπακογιαννάκη, Δημ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Από τη στιγμή που ο άνθρωπος έκανε την πρώτη χάραξη στο βράχο ξεκινάει η επικοινωνία, η αρχή της Τέχνης και του Πολιτισμού. Από την προϊστορία οι άνθρωποι είχαν αναπτύξει συμβολική σκέψη. Τα ευρήματα που αποκαλύπτονται από την επιστήμη της αρχαιολογίας, φέρουν ιδέες που υπήρχαν στο νου των ανθρώπων που τα κατασκεύασαν, δημιουργήματα γεμάτα από σύμβολα. Η δύναμη των συμβόλων να μεταδίδουν κρυμμένη γνώση, μας εμπνέουν και μας υπενθυμίζουν την πνευματικότητα μας. Μέσω της έρευνας από την επιστήμη της αρχαιολογίας, της ανθρωπολογίας και κάθε άλλης επιστήμης που μελετάει τον υλικό πολιτισμό των ανθρώπων, μπορούμε να αποκαλύψουμε κρυμμένες πτυχές της ιστορίας των ανθρώπων, από τις απαρχές έως σήμερα. Όσο προχωράει η έρευνα καινούρια γεγονότα ανακαλύπτονται που συχνά αλλάζουν την εικόνα που έχουμε για το παρελθόν και τις συνδέσεις των ανθρώπων με το μέλλον. Στην ομιλία μου θα παρουσιάσω μια σειρά από εικόνες σε p.p και σχεδιαστικές

αποτυπώσεις αρχαιολογικών ευρημάτων, καθώς και εικονογραφήσεις με αισθητηριακή προσέγγιση στην εικαστική διαδικασία.

22. Η διάχυση της επιστημονικής έρευνας στη δημόσια σφαίρα

- *Το Μουσείο Πάει Σχολείο με μια 3D παρουσίαση*

Τσιαμάγκα, Ευμ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Για πρώτη φορά στον εορτασμό της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων τον Μάιο του 2024 το μουσείο πήγε σε σχολεία με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα: «Ανακαλύπτοντας θεούς, θεές και ήρωες από το Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου». Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους με την παρότρυνση του Συμβούλου Πολιτιστικών Θεμάτων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, κ. Αντώνη Αντωνίου διοργανώθηκε η παρουσίασή του σε εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η αποδοχή και η ενθάρρυνση των συμμετεχόντων οδήγησε στην τακτική υλοποίησή του από τον Ιανουάριο του έτους 2025 και ήδη διανύουμε τον 2ο χρόνο υλοποίησής του. Βασίζεται σε τρεις πυλώνες: 1.- Παροχή πολιτισμικών ερεθισμάτων σε παιδιά που φοιτούν σε σχολεία που είτε είναι απομακρυσμένα από το κέντρο της πόλης του Βόλου, είτε λόγω κοινωνικοοικονομικών συνθηκών αδυνατούν να καλύψουν τις μετακινήσεις προς το Μουσείο και εντάσσεται στα προγράμματα προσέγγισης (outreachprograms), που ενισχύουν τη διάχυση της επιστημονικής έρευνας στη δημόσια σφαίρα. 2.- Τρισδιάστατη (3D) παρουσίαση σε μορφή PowerPoint με στερεοσκοπικές φωτογραφίες του κ. Ζαφραντζά, που προκαλεί το ενδιαφέρον των παιδιών. Για τη θέαση των 3D απεικονίσεων απαιτούνται ειδικά γυαλιά, τα οποία παρέχονται από το πρόγραμμα. 3.- Ανακάλυψη των αξιών και αρετών που χαρακτηρίζουν τους αρχαίους θεούς και ήρωες μέσα από τα εκθέματα του Μουσείου που περιλαμβάνονται στην παρουσίαση και η σύνδεσή τους με τη σημερινή ζωή.

- *UFemTP: Η σύζευξη επιστημονικού λόγου και πρακτικής μέσα από ένα ευρωπαϊκό Erasmus πρόγραμμα*

Κουτσούγερα, Νατ.

εναλλακτικά: ΘΑ6: Επιστημονική πράξη και εκδημοκρατισμός της γνώσης,

ΘΑ11: Έμφυλες διαστάσεις του επιστημονικού λόγου και πρακτικής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το διεθνές ευρωπαϊκό πρόγραμμα που εντάσσεται στο πρόγραμμα επιμόρφωσης ενηλίκων KA220-ADU - Cooperation partnerships in adult education με τίτλο «UFemTP: Μια ενεργοποιητική εκπαίδευση και μια πολυμεσική πλατφόρμα» εστιάζει στις σύγχρονες και πολλαπλές εκφάνσεις της θηλυκότητας και των πληθυσμών που την οικειοποιούνται, καθώς δραστηριοποιούνται είτε επαγγελματικά είτε στο πλαίσιο του ελεύθερου χρόνου τους σε κουλτούρες διασκέδασης στα περιβάλλοντα των σύγχρονων πόλεων. Το περιεχόμενο του προγράμματος περιλαμβάνει έρευνα, εκπαίδευση, τη δημιουργία διεθνούς πλατφόρμας αλλά και τη διάχυση του με πολλαπλούς τρόπους και σε διαφορετικά κοινά. Επιδιώκει να προωθήσει την ενδυνάμωση των συμμετεχουσών/ντων σε θέματα ισότητας των φύλων, έμφυλης γλώσσας, διαθεματικότητας, έμφυλης υποστήριξης και επισφάλειας εντός των μουσικοχορευτικών σκηνών και άλλων σκηνών του σύγχρονου performance. Το κύριο παραδοτέο, η δημιουργία μιας πολυμεσικής πλατφόρμας, θα χρησιμεύσει ως πεδίο για τη δημιουργία

ενός ζωντανού παρατηρητηρίου των θηλυκοτήτων σε σύγχρονες κουλτούρες διασκέδασης της πόλης που συνδέονται μεταξύ τους μέσα από τις διαδρομές τους σε διαφορετικές (υπο)κουλτούρες. Χρησιμοποιώντας αυτό το παράδειγμα, η παρουσίαση αυτή αναφέρεται στις δυνατότητες και στα διακυβεύματα που αναδύονται ως προς τους αγώνες για έμφυλη ισότητα και φεμινιστική ενδυνάμωση μέσα από τον συνδυασμό έρευνας, διάχυσης του επιστημονικού λόγου, καλλιτεχνικής δημιουργίας, εφαρμοσμένης πολιτικής και δημιουργίας ψηφιακών αρχείων.

- *Η κρίση των ανθρωπιστικών σπουδών στην Ελλάδα και τρόποι ανάκαμψής τους*
Σπυροπούλου, Κατ.
εναλλακτικά: ΘΑ2: Ηθική, δεοντολογία και πολιτική της έρευνας στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Είναι γεγονός ότι τα τελευταία έτη οι σχολές των ανθρωπιστικών σπουδών ακολουθούν μια φθίνουσα πορεία, καθώς ο αριθμός των υποψηφίων που δηλώνουν τα τμήματα τους στις πανελλήνιες εξετάσεις ολοένα μειώνεται. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη σταδιακή μείωση του αριθμού των εισακτέων στις σχολές ανθρωπιστικών σπουδών και τη συνεχή πτωτική τάση των βάσεων εισαγωγής τους. Ο μαρασμός τους θα αποβεί μοιραίος, καθώς μας οδηγεί σε κοινωνίες μη σκεπτόμενων ανθρώπων με αβέβαιο μέλλον. Συνεπώς είναι απαραίτητος ο επαναπροσδιορισμός τους μέσω του διαλόγου, της διεπιστημονικότητας και κυρίως της πολιτικής παρέμβασης.

- *Η κατάκτηση της Κρήτης από εργάτες της γης και μη ανθρώπινα ζώα*
Αλεξόπουλος, Γ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το βόδι, εισήχθη στην Κρήτη από την αρχή της αποίκησης και τα πρώτα βόδια της Κνωσού φαίνεται πως αφίχθηκαν σε πρώιμο στάδιο εξημέρωσης. Ως μηρυκαστικό, το βόδι διαθέτει πεπτικό σύστημα, που του δίνει τη δυνατότητα να πέπτει σύνθετους υδατάνθρακες και ως εκ τούτου να τρέφεται με δύσπεπτα φυτά. Εξοπλισμένο με τετραμερές στομάχι και τεράστιες δυνατότητες έλξης, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επιτυχία της αποίκησης του μεγάλου νησιού («ηπείρου»), καθώς συντέλεσε στην εξημέρωση του τοπίου και την επέκταση της καλλιεργήσιμης γης. Σε μια ανάγνωση, που θα μπορούσαμε να την πούμε μαρξική, χαρακτηρίστηκε ως «τρακτέρ» της προϊστορίας. Στην οικονομική ιστορία, τα ζώα αποτέλεσαν το εποικοδόμημα για τον κόσμο της αξίας (Α. Τιργκό, 1727-1781) και η εξημέρωση τους συνδέθηκε με τις απαρχές της παραγωγής πλούτου και ανισοτήτων. Ωστόσο, ο Άνταμ Σμιθ (1723-1790) πίστευε, ότι παραγωγική εργασία δεν προσφέρει μόνο ο άνθρωπος, αλλά και τα ζώα και αναγνώρισε τα βοοειδή ως εργατικό δυναμικό. Από την άλλη πλευρά, για τον Μαρξ (1818-1883) η εργασία ήταν «αποκλειστικά ανθρώπινο χαρακτηριστικό» και τα εξημερωμένα ζώα, κινητήρια δύναμη, ή εργαλείο εργασίας, όχι εργαζόμενα υποκείμενα. Αν, όμως, δούμε το αγελαίο (κοινωνικό) βόδι, όχι με όρους κυριαρχίας, αλλά συνεργασίας, μήπως έτσι διαφαίνεται μια σχέση που συνάδει και με άλλες ζωικές υλικότητες της προϊστορικής Κρήτης;

23. «Σκοτεινές» κληρονομίες: αποικιοκρατία, φυλετισμός, ευρωκεντρισμός [ΜΑ]

- *Ευρωκεντρισμός, κληρονομιά και σύγχρονη τέχνη στην Αθήνα και τα Σκόπια*
Γρηγοριάδου, Σ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην προτεινόμενη ανακοίνωση, θα με απασχολήσουν ευρωκεντρισμοί στο πεδίο της κληρονομιάς στην Αθήνα και τα Σκόπια μέσα από τη σύγχρονη τέχνη. Κατά τη δεκαετία του 2010, κριτικές/-οί/-ά καλλιτέχνιδες/-ες/-ά και θεσμοί της τέχνης στις δύο πόλεις ασχολήθηκαν εντατικά με η μνήμη, τα μνημεία και την πολιτισμική κληρονομιά. Σε μια περίοδο πύκνωσης των δημόσιων διαμαρτυριών και των καλλιτεχνικών δράσεων και ομάδωσης τόσο στην Αθήνα όσο και στα Σκόπια και παρά την ελάχιστη επικοινωνία μεταξύ τους, καλλιτεχνικά έργα αμφισβήτησαν την αποκλειστική κυριότητα μιας επίσημης (ευρωκεντρικής, εθνοκεντρικής ή αρχαιοκεντρικής) κληρονομιάς, ενώ επιχειρήσαν επαναδιαπραγματεύσεις του τι συνιστά μνημείο και τι αξίζει να διατηρηθεί στη μνήμη. Η ανακοίνωση θα προσεγγίσει καλλιτεχνικά έργα που συμμετείχαν στη δημόσια σφαίρα, αναπαράγοντας, αμφισβητώντας ή υπονομεύοντας κυρίαρχα αφηγήματα περί ευρωπαϊκότητας, ενώ ανέδειξαν νέες μνήμες ή επανενεργοποίησαν περιθωριοποιημένες κληρονομίες. Ιδιαίτερα, θα διερευνήσω το πώς η τέχνη ανέδειξε ή ασχολήθηκε με τη θέση του ευρωπαϊκού αφηγήματος στους καταστασιακούς μύθους και τις επίσημες κληρονομίες των δύο πόλεων. Μέσα από μια εθνογραφία που εκκινεί από αντίστοιχους προβληματισμούς, θα διερωτηθώ σε ποιο βαθμό καλλιτέχνιδες/-ες/-ά και θεσμοί της τέχνης κατάφεραν να ασκήσουν πολιτισμική κριτική σχετικά με τα ζητήματα αυτά, που απασχόλησαν (και απασχολούν) επίσης το πεδίο της ανθρωπολογίας στις δύο πόλεις.

- *Αποστερώντας τους 'ευάλωτους': η πολιτική οικονομία των σύγχρονων, ελληνικών προσφυγικών στρατοπέδων*
Βλάχου, Σ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρουσίασή μου εξετάζω τις συνθήκες διαβίωσης στα σύγχρονα στρατόπεδα μαζικής διαμονής των ανεπιθύμητων μεταναστών στην Ελλάδα, εστιάζοντας ιδιαίτερα στις επιπτώσεις τους για την ευεξία των παιδιών που κατοικούν εκεί. Θεωρώ τα στρατόπεδα αυτά μηχανισμούς εσωτερικής συνοριοποίησης, χώρους εφαρμογής προηγμένων τεχνικών ασφαλειοποίησης και πιλοταρίσματος προωθημένων, νεοφιλελεύθερων πολιτικών επισφαλειοποίησης που οδηγούν σε φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό. Η εμπειρία μου από το πεδίο δείχνει ότι στο πλαίσιο αυτής της διαβίωσης, η πρόσβαση σε βασικά αγαθά, η στέγαση, η υγιεινή και η εκπαίδευση των παιδιών υπονομεύονται συστηματικά, ενώ η ρητορεία περί «φιλοξενίας» και «προστασίας» χρησιμοποιείται ως ιδεολογικό κάλυμμα της εντεινόμενης αποστέρησης των 'ευάλωτων'. Προβληματοποιώ την κοινωνική απομόνωση των ανηλίκων και την εξαναγκασμένη συμμετοχή τους σε αδήλωτες και επισφαλείς μορφές εργασίας, με επιπτώσεις στην συνολική τους ευημερία και στην δυνατότητα πρόσβασής τους στην εκπαίδευση. Υποστηρίζω ότι οι περιστάσεις αυτές δεν αποτελούν εξαιρέσεις, αλλά δομικά στοιχεία ενός μετααποικιακού καθεστώτος συσσώρευσης που κερδοφορεί από την απαξίωσή τους, υπονομεύοντας στην πράξη τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού. Καθώς, η παιδικότητα κατανέμεται άνισα ως κοινωνικό και πολιτικό δικαίωμα στο πλαίσιο της σύγχρονης, μεταναστευτικής διακυβέρνησης, η αποκάλυψη αυτού του

πλέγματος καταπίεσης και εκμετάλλευσης συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση για την κριτική αμφισβήτηση των κυρίαρχων μηχανισμών.

- *Η σιωπηλή εισβολή της Τέχνης στη Αποικιοκρατική Σκακιέρα*
Σφήκας, Ν.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η αποικιοκρατία δεν ήταν ένα ομοιόμορφο φαινόμενο γιατί κάθε δύναμη εφάρμοσε διαφορετικές μεθόδους διοίκησης και εκμετάλλευσης. Το βάρος της διατυπωμένης θέσης για την πολιτική διάσταση της επιστημονικής έρευνας έχει ανάγκη την τέχνη, καθώς αυτή εισάγει προβληματισμούς και δημιουργεί μια «κοινή γλώσσα» που υπερβαίνει τα σύνορα. Τα έργα τέχνης, λειτουργούν ως μια πνευματική «γέφυρα» υπενθυμίζοντας ότι ο άνθρωπος δεν είναι μόνο ένα οικονομικό μέγεθος, αλλά ένα πολυσύνθετο ον με πολλές απαιτήσεις και μεταφυσικές αναζητήσεις. Το παρόν κείμενο πλαισιωμένο με αριθμό έργων τέχνης θα παρουσιάσει την αντίληψη της Γαλλίας για την Ανατολή.

- *UNESCO, ΗΠΑ και διεθνής πολιτική πολιτιστικής κληρονομιάς.*
Στρίκου, Παν.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ήδη από τη δεκαετία του 70 οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής είχαν μια τεταμένη σχέση με την UNESCO, τον Οργανισμό του ΟΗΕ για την Εκπαίδευση την Επιστήμη και τον Πολιτισμό, από όπου αποχώρησαν πολλές φορές για μεγάλα διαστήματα. Αν και τα επιχειρήματα για τις διαδοχικές εξόδους μεταβάλλονταν, η καταγγελία της «πολιτικοποίησης» της UNESCO παρέμενε σταθερή.

Η παρουσίαση είναι μέρος μιας έρευνας σε εξέλιξη γύρω από τη χρήση των ορίων της πολιτικής στο πολιτιστικό σκέλος της UNESCO. Το γεγονός ότι οι ΗΠΑ παρέμεναν στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς παρά τις αποχωρήσεις, σε συνδυασμό με την επανεισοδή στην UNESCO πριν τον πόλεμο στο Ιράκ το 2003, αναδεικνύει, μέσα από τη μελέτη άρθρων και αρχείων διαβουλεύσεων, μια διαμάχη γύρω από τις αρχές και τις ιδέες της πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας εντός της UNESCO. Η παρουσίαση είναι το αποτέλεσμα της διερεύνησης των προσδοκιών και επιδιώξεων που προωθούσαν οι ΗΠΑ, εάν αυτές είχαν εργαλειακό χαρακτήρα και με ποια μορφή.

24. Η τυραννία των ειδικών [ΜΑ]

- Η τυραννία των «θεωρητικών» ειδικών
Σδούκος, Π.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σύγχρονη ανθρωπολογία διευρύνει το πεδίο της προς την ερμηνεία καλλιτεχνικών έργων που υπερβαίνουν τα παραδοσιακά εικαστικά όρια, ενσωματώνοντας παραστατικές, διαμεσικές, οπτικοακουστικές και εγκαταστασιακές πρακτικές. Η στροφή αυτή αντανακλά μια βαθύτερη μεθοδολογική μετατόπιση: την αναγνώριση της τέχνης ως παραγωγού γνώσης, ικανής να φωτίσει κοινωνικές, πολιτικές και βιωματικές διαστάσεις που διαφεύγουν των κλασικών αναλυτικών εργαλείων. Στο ελληνικό πλαίσιο, ήδη από τα κείμενα της Ελπίδας Ρίκου, η καλλιτεχνική έρευνα αποκτά θεωρητική συγκρότηση, ενώ η

διεθνής βιβλιογραφία —από τον Robin Nelson και τις art-based/practice-based μεθοδολογίες έως την Erika Fischer-Lichte και τη θεωρία της επιτελεστικότητας— προσφέρει ένα σταθερό υπόβαθρο για την κατανόηση της τέχνης ως ενσώματης, διαμεσικής και κοινωνικά ενταγμένης διαδικασίας. Η συμβολή του Γιάννη Μήτρου στη διαμεσοποίηση και τη δι-επαφή και στις επιτελεστικές μετατοπίσεις ενισχύει περαιτέρω αυτή τη θεωρητική βάση.

Η εδραίωση της καλλιτεχνικής έρευνας δεν είναι μόνο βιβλιογραφική αλλά και θεσμική. Συμπόσια και συνέδρια όπως τα IFPA, το Διεθνές Συμπόσιο Επιτελεστικής Ποίησης (2024), το συνέδριο Ανθρωπόκαινος και Περφόρμανς (Πάτρα 2026), συγκροτούν ένα νέο οικοσύστημα που συνδέει την επιτέλεση, τη διεπαφή και τη διαμεσικότητα με την επιστημονική έρευνα.

Η performance εισχωρεί πλέον και στους ίδιους τους αρχαιολογικούς χώρους, όπως δείχνει η περιπατητική αφηγηματική performance Αφηγηματική Αρχαιολογία του Μιχαήλ Μαρμαρινού στον αρχαιολογικό χώρο της Ελευσίνας. Τέτοιες πρακτικές μετατρέπουν τον αρχαιολογικό χώρο σε ενεργό πεδίο κοινωνικής και πολιτικής διαπραγμάτευσης, όπου η μνήμη, η τοπικότητα και η πολιτισμική κληρονομιά αναστοχάζονται μέσα από την επιτέλεση.

- *Η τυραννία των "ειδικών" ως μέσο απόκρυψης της αλήθειας: η παρουσίαση της "επιστήμης" ως μέσο χειραγώγησης και παραπλάνησης της σοφίας των πολιτών*
Στεργίου, Ελ.-Κων.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Από την αρχαιότητα ακόμη παρουσιάζεται μια διελκυστίνδα ανάμεσα αφενός στην σοφία των πολιτών, που αποτελεί το θεμέλιο των δημοκρατικών πολιτευμάτων και κοινωνικών προσαρμογών, και αφετέρου στην γνώση των παρουσιαζόμενων ως ειδικών, ένα δίπολο που εμφανίζεται και σε φιλοσοφικούς διαλόγους ή ιστορικές μαρτυρίες. Συχνά, δε, αυτές οι δύο έννοιες έρχονται σε ευθεία σύγκρουση μεταξύ τους, με αποτελέσματα που ερμηνεύονται ανάλογα με την ιδεολογική και πολιτική τοποθέτηση του καθενός. Στη σύγχρονη εποχή όμως, η έννοια του ειδικού ταυτίζεται συχνά και με την έννοια του «Άριστου», και όχι μόνο του επιστήμονα, διευρύνοντας το πεδίο της σύγκρουσης χωρίς πάντως να το εκτρέπει από την αρχική του κοιτίδα: Η σοφία των πολιτών έναντι της ειδικής γνώσης αρίστων και ειδικών. Αυτή η σύγκρουση εκτείνεται σε αποφάσεις που αφορούν νευραλγικούς τομείς όπως η υγεία και τα δημοσιονομικά, αλλά και στο δημόσιο λόγο, συνήθως με την επίκληση της T.I.N.A. και του λαϊκισμού. Στην εισήγησή μου θα παρουσιάσω την τυραννία των «ειδικών» ως μέσο απόκρυψης της αλήθειας και το πως η «επιστήμη» χρησιμοποιείται ως μέσο χειραγώγησης και παραπλάνησης της σοφίας των πολιτών, από την πλευρά πρωτίστως της Κοινωνιολογίας του Δικαίου, συνδέοντας τα παραδείγματα από την αρχαιότητα με το σήμερα και αναλύοντας το φαινόμενο αυτό διαχρονικά.